

Slovanski Svet.

Štev. 10.

Na Dunaju, 5. aprila 1896.

Letnik IX.

Politika o volilni reformi.

Okolo 20. aprila pride vladna predloga o volilni reformi na dnevni red zbornice poslancev. Glasovanje o tej preosnovi, naj si bode kakoršno koli, ostane pač najvažnejši čin pred sklepanjem o pogodbi avstro-ogerski. Vse kaže, kakor da bi bili vladi uže zagotovljeni, v tem slučaju potrebni dve tretjini glasov, in Mladočehi se trudijo dokazovati, da je opravičen njih sklep, vsled kateréga hočejo glasovati za vladno predlogo vsaj ob tretjem, torej najvažnejšem in konečnem čitanju predloge. Oni se opirajo soseben na to, da po tej preosnovi pride velika masa preprostih množic do volilnega prava, in da reforma bode vzrok in povod nadaljnjim preosnutkom in popravam volilnega prava. Menijo tudi, da soseben na Češkem in Moravskem in za 1 glas tudi Sileškem pridobi razmerno slovanski živelj. Zajedno se izgovarjajo, češ, da vlada bi dobila dve tretjini glasov tudi bez Mladočehov. Vsled vsega tega očitajo Staročehi mladočeški stranki, da je stopila globoko v meje oportunitizma. Le malo je toliko doslednih členov sredi mladočeškega kluba, ki so odločno proti tej volilni reformi, in ki hočejo dosledno glasovati proti njej, primerno opozarjaje nato, da do nove in boljše volilne preosnove utegne preteči ne le 10, temveč tudi 20 let.

Ostale slovanske frakcije, kolikor so odločne, ostanejo onemogle, tiste pa, ki jo tirajo po poti oportunitizma, itak glasujejo za druge vlade načrte in ostanejo dosledne tudi gledé na sedanjo volilno reformo. Slovanske skupine so razdejane, in takó morejo, ob pridruženem oportunitizmu Mladočehov, stare grešnice, t. j. znane glavne parlamentarne stranke, izvršiti vse, kar je vladi po godu, in obratno.

Prav za prav se je „železna roka“ Badenijske vlade uklonila starim glavnim strankam, in le radi njih ni zasnovala boljšega načrta, ako bi mogli predpolagati, da bi drugače imela dobro voljo za ugodnišo preosnovo. Če tudi so te stranke pri raznih točkah skupne predloge izrazile se nepovoljno, zaresnega nasprotstva vendar niso razkrivale, in to je najboljši dokaz, da se dosedanjim skupinam, razdeljenim po specialnih interesih, z novo preosnovno ne zgodi nikaka krivica, in da stare krivice, ki so v privilegijih teh skupin, ostanejo i nadalje neizpremenjene. Badeni je sicer v posebnem slučaju ob razgovoru v volilnem odseku posredno zažugal, da razpusti sedanji državni zbor, ko bi se protivili njegovi volilni reformi; v resnici pa ni bile v tem nikake opasnosti; kajti ako bi bila vlada krepka nasproti starim velikim skupinam, izdelala bi bila a priori boljši načrt; ta pa je le tak, da ga iste skupine morejo

sprejeti bez škode svojih interesov, naj bi glasovala zanj stara, ali pa novo izvoljena zbornica poslancev.

Nekako preosnovo pa je bila vlada dolžna predložiti, ker je socijalno-demokratska stranka še za časa Taaffeja znala ropotati takó, da se je bila z najviše strani odobrila misel za podanjanje nekake preosnove, kateri je bil podelil obliko najprej Taaffe, pa ni bil močen dovolj, da bi se uprl skupinam, ki predstavljajo v stari in moderni obliki avstrijski kapitalizem. Močne so po takem dejansko ali pa samo umetno ostale le kapitalistiške stranke, in Badeni, ki ima zadačo, vsekakor završiti pogodbo z Ogersko, je bil toliko moder, da je dal zasnovati le tako predlogo, s katero se je nadejal, da prodre, in kakor se kaže, pridobi tako celó večino, kakoršne vsaj ob svojem nastopu ni mogel poštrevati za gotovo.

Po vsem tem ostajajo tudi ob tej volilni reformi predprave glavnih strank močnejše, nego ta ali ona in tudi sedanja vlada. One so krive, da tostranski narodi ne dobé boljše reforme, vse besedičenje teh strank o blagohotnosti nasproti nižim slojem ali celó pravičnosti nasproti celotam in odlomkom narodov je torej zgolj pesek v oči.

Za slovanske narode bi pa pri tej volilni reformi moralo ostati najvažnejše in prvo vprašanje: Ali popravlja ta ali v obče kaka predložena reforma krivice v nacionalnem pogledu? To bi moralo pred vsem odločevati in voditi tudi postopanje pravih slovanskih poslancev. Kajti dosedanj volilno pravo je bistveno neizpremenjena zapuščina Schmerlingove geometrije, in ta je poleg privilegij interesnih skupin zajedno in najbolj poštevati nemške nacionalne interese, katere je do Taaffejeve vlade dejanski in navidezno v prvi vrsti ščitila tolikokrat prelevljena; sedaj imenovana Združena nemška levica. Ako se je torej v fundamentu sedanjega volilnega prava vkoreninila krivica ostalim narodnostim na korist nemški, dosledno bi bilo, da bi vsaj slovanske stranke težale za popravo na prvem mestu nacionalne krivice, in da bi se pod nikakim uslovjem ne udale samo za popravke, ki utegnejo biti sicer dobri, pa prezirajo nacionalne interese oškodovanih narodov. Če torej tudi priznavajo slovanske stranke, da je za niže sloje kot take nekaj dobrega na novi volilni preosnovi, morale bi se vendar vprašati: Ali so posamični sloji več vredni kot nacionalne celote, oziroma kompaktni odlomki jedne in iste narodnosti v tostranski polovini? Ali je dostojno, da zmaga stremljenje napačno dirigovane socijalne demokracije nad narodi v obče in slovanskimi narodnostimi posebe? To kaže na tužno dejstvo, da so slovanski narodi in celó narodi v skupnosti slabše organizovani, nego židovskim načelnikom pokoreča se socijalna demokracija.

Tu gre za princip, in ta princip bi morale ščiti slovanske stranke, ki imajo zadačo braniti uslovja za obstanek slovanskih narodnosti kot takih, in ne le posamičnih vrst naseljenja. Ako se je Schmerlingu kazalo potrebno, zagotavljati umetne nemške večine, bilo bi pač le pravično, da bi slovanske stranke odobravale le tako volilno reformo, ki bi iztrebila vsakotere umetnosti, naj so na korist Nemcem, Poljakom ali pa Italijanom.

S tega, z nacionalnega stališča nikakor ne more slovanski politik odobravati postopanja Mladočehov nasproti sedanji predlogi o volilni reformi. Socijalna in vsaka demokracija, h kateri poslednji se prištevajo tudi Mladočehi, mora skrbeti na vse strani za prava preprostega naseljenja, in Mladočehi so imeli čas in vzroke, da se načelno postavijo proti vsaki volilni reformi, ki ne odstranja starih nacionalnih krivic. Ista kvaliteta krivic, ki se je vtepla v osnovo dosedanjega volilnega prava, mora se dostraniti z jednako kakovostjo pravic. Klin s klinom, ker vsako drugo stališče je krivo, stvarno nelogično!

Kar trdijo Mladočehi, da utegne slovanski živelj pridobiti v deželah češke korone, je problematično, in Mladočehom je dolžnost gledati na skupnost slovanskih narodov, ako se zares še drže slovanskega stališča. Tudi je treba odgovarjati, da glasovi se vsled nove reforme pomnožé ne le med Čehoslovani, temveč tudi pri neslovanskih narodnostih, in vprašanje je, ali bode skupno razmerje zo Slovane ugodniše, nego doslej.

Tolažba pa, da sedanja reforma bode začetek drugim popravam, je jako slaba, ker je znano, kakó težavno je pri nas prodirati dalje v tem ali onem pogledu. Nacionalni boji se s to preosnovo izvestno ne odstranijo, pač pa poostre, kakor smo uže dokazali v drugih zvezah, Mladočehi in slovanske stranke bi pa bili dolžni poštovati tudi radikalno stremeljenje agresivnih narodnosti in pa obče evropsko položnje, nasproti kateremu je naravnost lehkomišelnost, računati na mnogoletni, mirni nacionalni razvoj slovanskih narodov. Sedaj pa so se posebna uslovja kar ponujala za ugodno pogajanje z vlado, in slovanske stranke bi bile mogle vsaj v skupnosti izposlovati tudi ugodnišo volilno reformo, ki bi vsaj znatno odpravila stare krivice. Le dvoje je možno: ali je dosedanje volilno pravo Slovanom krivično ali pravično. Vse slovanske stranke z mladočeško vred so se stalno pritoževale, da dosedanje volilno pravo je krivično in pogubno slovanskim narodom; kakó pridejo te stranke do tega, da hočejo glasovati za volilno preosnovo, ki ne odpravlja niti najmanjše starih krivic?

Denimo pa, da bi vlada s svojim načrtom prodrila tudi bez glasov mladočeških, ali bi ostala vlada indiferentna, ko bi zastopniki skupnega češkega naroda protivili se bistvenim delom pogodbe z Ogersko? Ali menijo Mladočehi, da se posebno sedaj, ob občem evropskem položnju, so na zgorej tako indiferentni, ko bi skupni zastopniki Čehoslovanov glasovali proti ponovitvi pogodbe z Ogersko? Za pogodbo potrebujejo močne vlade; ako bi se po dobila taka vlada le pod uslovji, da ugodí močni totranski slovanski stranki, ali mislijo Mladočehi, da bi taka vlada ne privolila njim in drugim slovanskim skupinam, kar je njih cilj in za obstanek njih narodnosti potrebno? Na taka vprašanja naj dajo Mladočehi odločen odgovor, in videli bodo, da njih argumentacije o glasovanju za volilno reformo so plitve, neizdatne, neveljavne.

Potem pa še to: duvalizem se je vendar vstvaril na škodo slovanskih narodov; ta oblika tem narodom škoduje na vse odločilne strani, gledé na zunanjo in notranjo politiko.

Na zunanjo je možna le ob duvalizmu dosedanja protislovanska politika, na znotraj izrabljajo Poljaki in nemške stranke položnje jedino ob duvalizmu na škodo slovanskim narodom. Ali ni torej le pravično, ako bi slovanske stranke iskale ekvivalent za usluge, ki jih napravijo zunanji in notranji politiki ob ponovljenju pogodbe z Ogersko? In kje bi bila neprisljuna zahteva takega ekvivalenta primerniša, nego ob snovanju volilne reforme? Ali bi se morala poprej pravilno izvršiti nacionalna jednakepravnost, ali pa bi se morale z novo volilno reformo odstraniti stare nacionalne krivice. Povsod torej je razvidno, da le nacionalni ekvivalent more odškodovati slovanske narode za usluge, ki jih zunanja in notranja politika zahteva od skupin slovanskih zastopnikov. A to prezirajo Mladočehi in se s tem zagrešajo proti svojemu in ostalim slovanskim narodom. Ako se Mladočehi udajo za predloženo volilno reformo, pokažejo, da niso umeli izbrati občega položnja, ki je vsaj to pot za politiško barantanje pravi „luogo di traffico“.

Obče položnje daje in ponuja direktivo slovanskim poslancem za primerno postopanje, in le v pogledu na obče in skupno položnje, v katerem se nahajajo tudi sedanje vlade, je možno korektno glasovati tudi gledé na volilno reformo. S tem dokazom nam ob tej priliki pač ne ostaje drugega, kakor: Dixi et salvavi animam meam! Slovanske stranke pa imajo itak besedo in — delo. Naj bi bilo vsaj delo pravo!

Iz državnega zbora.

5. marca. Dr. Vašaty i dr. urgujejo odgovor dveh interpelacij o jezikovni ravnopravnosti pri najvišem sodišču. Nadaljevanje budgetne debate: postavka direktni davki. Posl. Roser zahteva znižanje na 30, posl. Scheicher na 24 milj. Poročevalec Mauthner misli, da znižanje zemljiškega davka ne reši kmetovalca. V Avstriji je 4,017.610 plačevalcev zemljiškega davka, od teh plačuje 3,981.921 do 100 glđ. Ker je pri osebnem dohodninskem davku eksistenčni minimum 600 gl., bili bi ti vsi tega davka oproščeni. Namerjani 15% odpust znašal bi 6,900.000 glđ.

Postavka se je vsprejela, in prišla je na razgovor carina. Dr. Kronawetter opozarja na pretečo podražanje petroleja in opisuje nevarnost kartelov. Dac na petrolej naj se odpravi. Namesto namerjanega davka na žveplenke priporoča monopolizovanje izdelovanja žveplenk. Poroč. dr. Menger priznava, da je petrolejski dac neopravičen; razun tega je većinoma v korist le Madjarom. Postavka se je vsprejela.

6. marca bila je velika debata, provzročena po štrajku v Karvinskih rudokopih. Posl. Pacák in tov. interpelujejo zaradi provedbe jezikovne ravnopravnosti v tabačni tovarni v Sedlecu, kjer so le nemški nadpisi pri uradnijah in lokalih. — Posl. dr. Stranský in tov. zaradi poštarja Appela v Geviču, ki je bil suspendovan na denunciacije nemško-liberalne stranke povodom občinskih volitev ter zaradi državnopravnega funkcionarja Havigerja, ki je istim povodom Čehe denuncoval kot rusofile in antidinaste v uradnem spisu.

9. marca. Ker je okrajno glavarstvo v Retzu zabranilo antisemitski shod pod milim nebom, stavili so dr. Gessmann i tov. nujni predlog, vlada naj svojim politiškim organom dá navodila, da bode možno izvrševati društveno in zborovalno pravo. Dr. Lueger spominja na poseben uradniški shod v 3. okraju Dunajskem, kjer je bil vsakomur jasen namen provokacij s strani policijskega svetnika, ter zahteva, da

se pouči nižeavstrijski ces. namestnik, da imajo kot uradniki, ako so v službi, biti povsem nepristranski. Predlog sprejel se je proti glasom Poljakov in Hohenwartovcev. V večerni seji zahteval je posl. Dobernig odpravo časnikarskega koleka. Posl. Menger interpeloval je z ozirom na enketo za ženska dela, kako misli vlada odstraniti neprimernosti in nedostojnosti razmer med podjetniki in delavkami.

10. marca pričela se je debata o budžetu poljedeljskega ministerstva. — Posl. Perić pritoževal se je o zanemarjanju Dalmacije, vinska klavzula je stanje še poslabšala. V imenu dr. Laginje izročil je resoluciju za povzdigo kmetjskega stanu v Istri. — Posl. Kozlovski nada se s premembo kvote pri ogerski pogodbi zbogoljšanja kmetijstva. — Posl. dr. Dyk razpravlja predlog o tarifnih zadrugah poljedelcev in razjašnjuje kvarljivost žitnih borz. Vlada naj uvede strogo nadzorstvo pri terminskih in diferencnih kupcijah na žitnih borzih ter predloži zakon o odstranjenju njih vpliva, uničujočega kmetijstva. — Posl. Stefanović kritikuje oskrbnitvo grško-vstočnega verskega zaklada v Bukovini. Dežela se v neslišani meri pustoši, najkrasnejši gozdi se uničujuje, dragoceni kamnolomi pa se ne uporabljajo koristno. Za zidave v Černovcih dovozilo se je na stotisoče goldinarjev cementa iz Nemčije; neizmerni cementni zakladi bukovinski pa ležali so bez uporabe. Najbolj pa prezira se rudokopstvo. — Posl. Robić razpravlja žalostno stanje kmetijstva. — Posl. Morré nasvetuje, naj se 50.000 gld., ustavljenih za konjske dirke, uporabi za boljše in umestnejše poljedeljske namene. — Posl. Ghon pritožuje se, da je za vse južne dežele le jedna gozdna in domenska direkcija v Gorici, ter nasvetuje zasnovo nove v Trbižu. — Posl. Kronawetter interpeluje radi prepovedi za 5. marca sezvanega poljsko-ruskega ljudskega shoda v Samboru. — Posl. bar. Wassilko pa, da se naj izključno nemške uradne table v Bukovini nadomestijo z nemško-romunsko-ruskimi.

(Dalje pride.)

Iz Hrvatske.

I. Danas je u nas u Hrvatskoj perioda „bistrenja“. Nema možda zemlje, u kojoj bi se tečajem ovo 2, 3 godine dana toliko „bistrilo“, baš kao kod nas. A ipak — uza sve to bistrenje, nad naše se političko obzorje slegla takva magluština, kakove nije bilo, a bože daj, da i ne bude više. Političko strančarstvo kod nas tako cvate, da već njegov miris opaja, ubija ne samo pojedince, nego okužio i rastrovao i sav socijalni život, uvlači se u obitelji, — a posljedica je svega toga s vremenom posvemašnja apatija, koja već i sada preotima maha i nazadak u svim granama kulturnoga života. Razumije se samo po sebi, da se život državljana u ustavnim zemljama ni ne da pomisliti bez međusobnih trvenja, bez stranaka. Ta život je borba. Gdje su normalni odnošaji razvijeni, strančarski život pokazuje samo napredak, pokazuje živo zanimanje državljana za javnopravne poslove — ali u nas je stranački život spao na najniže grane, temeljem su mu niske osobnosti, hvalisanje ili grđenje pojedinaca, trice i kućine, na koje se ozbiljni političari ni osvrtni ne bi smjeli. U nas je upravo svemu gotovo zlu kriv do najstranijih granica razvijen kult osoba, dok se na samu stvar, na stvarne razloge i na svrhu samu jedva tkogodj i osvrće. Političko — osobno idolopoklonstvo je u nas na kulminaciji, i moraš mu se pokoriti, ako ne ćeš, da budeš „izdajica“ — u sveopćoj buci za slobodom, sloboda je mišljenja skućena — nema je gotovo.

Dok je još živio dr. A. Starčević, nije se barem u tolikoj mjeri napadalo na pojedine ličnosti, ali sada kao da je sve izašlo na javu, što se kroz godine i godine kuhalo u raznim kuhinjama. Ali to je za čudo — a ujedno i nesumnjiv znak pokvarenoga stranačkog života, — da se u nas, čim se pojedinci međusobno svadjaju i grde — podignu namah i cijele stranke, koje se onda zavijaju jedna za ovoga, druga za onoga tako, da ih jedna osoba, premda se svi bore za istu stvar i istim sredstvima, može razdvojiti. I tako smo doživjeli, da u našoj opoziciji imamo sada 3 stranke, koje idu za istim ciljem, među njima nema nikake načelne opreke a imaju i gotovo isti — neuspjeh.

II. Sve naše stranke — a imamo ih 4 — temelje sav svoj rad i uspjeh — kako vele — na narodu. Magjarska je stranka danas najbrojnija u saboru, a mirne ću duše reći, najmalobrojnija u narodu. Nju drži sila. Temelj su joj bajunete. Dok su gionovi (potplati) cijeli, dobro — ali bajunete su i oštre!

Magjarska stranka je danas vjerna službenica magj. državne ideje, filijala magj. liberalne stranke — skup štrebera i desperateura. U njoj nema — a ako ima, to ima veoma malo — oduševljenja, nema ponosa, nema sviesti. Ona u Hrvatskoj guši narodnu sviest, mjesto da je diže, ona vspavljuje narod, mjesto da ga budi, ona Hrvatsku gospodarstveno uništjuje, mjesto da je diže, ona je u Hrvatskoj, ne da kao predstavica volje naroda vrši samo njegovu volju, nego da kao službenica magjarske vlade proglašuje samo njezinu volju, da ovdje krši zakone, koje je sama stvorila, i da guši silom svaki slobodni kret. Zato su joj sredstva državna odvjetništva, — zapliene, globe, zatvori. Za narod ne mari, jer do njega ništa ne drži i jer se boji njegova osvješćenja. Policajni sustav, to je njezino djelo — denuncijacije njezina sredstva, posvemašnja demoralizacija — uspjesi njezine politike,

Vodja joj je grof Hedervary, koji može uz ovaku većinu raditi, što ga je volja, pa nam je zato i oteo potajno, noću naš arhiv, te sveudilj nastoji, da umjetnom izbornom geometrijom i legijama činovničkih glasova produlji vjek svojoj mamelučkoj većini. I već je govorio o posvemašnjoj pacifikaciji Hrvatske — kad ali mu je račune pomrsila narodna sviest, koja je prigodom dolaska Njeg. Vel. Frana Josipa elementarnom snagom provalila i zajedno s mladeži, — koju su na „befel“ vlade učili, kako će pozdravljati kralja sa: živio kralj, — pozdravljala Njeg. Vel. sa: živio hrv. kralj! U pò biela dana još za boravka Njeg. Vel. u Zagrebu spaljena bi magjarska zastava, držanje mladeži pred sudom — sve je to otvorilo oči svijetu, koji je sad istom vidio uspjehe grofa Hedervarya, koji se hvastao, da je pacificirao Hrvatsku „tu zemlju punu nemirnih živalja“. Državnički „veleum“ grof Hedervarya raskrinkala je narodna sviest i raspršila iluzije, kojima je gr. Hedervary obsjenjivao svijet, a morda i sebe.

(Sljedi).

Tužno li je...

Tužno li je pogledom svrnuti
Na sa smrću tijelo se boreće, —
Kak' oblija čelo znoj mu kruti
I očima kako mutnim skreće.

Tužno li je svoje vidjet zlato,
Gdje u drugog naručju se grije,
Kako lice njeno umiljato
Drugog ljubi i njemu se smije.

Tužno li je pogledati braću,
Za iglicu gdje se smrtno kolju,
Gdje iz jala iskre krovom skaću,
Gdje brat bratu uzroči nevolju.

To je tužno; — al je još tužnije
Vidjet sinka, gdje majku prodaje,
Gdje joj glavom trnovijenac vije
Na mareći za njezine vaje!

Josip Marijanin.

Pamet in srce.

Zakaj zdihuješ — po ljubavi?! Sreč, ki se ne da ugnati...
 Kdor ljubi, navadno trpi! In kaj pa, če pravo trdi?
 Tako mi pamet moja pravi, Ni trnja se čemu bati,
 Srce pa drugače uči. Kdor trgati rože želi...
 — ova.

Boginja ljubezni.

Kaj sama poseda v zelenje na strani
 Ne vidi boginja teh šarenih mask;
 Kakó jim zbadljivo tečejo jeziki,
 Kaj vročih in hudih med njimi je prask.

Zakaj li? Premalo, li misli, je lepa,
 Spoznati li noče je ljubljene nje —
 Pa glej, — že obsule so maske jo žive,
 Odvele seboj so mej šumne vrste.

Kjer hodi, tam vrišča in hrupa je dosti,
 Naj lepše, naj mičnejše maske so tam!
 Nazadnje še srce skalijo ji čisto,
 Zaklenejo vitezi v srčni jo hram...

Polnoč je odbila — in krinke so pale —
 In pala je krinka z obraza i njej,
 Pristopil k njej starec osivel, njen sóprog
 Odpeljal — boginjo ljubezni — naprej. —

No, pari plesali so dalje kot divji,
 In vitezi njeni dvorili sladko —
 V kočiji ob licih njegovih je mrzlih
 Hladila si ona sreč in glavó.

Prokop.

Jezerkinja.

(Puškinova Rusalka.)

U lug pusti do jezera
 Kaludjer se negda skloni,
 Postit, molit sviet ga tjera,
 Da se trapi, suze roni.
 Lopatom je pače tako
 Starac i grob sam si kopo,
 Ne bi li ga umor kako
 Ugodnika božjih dopo.

Jednom ljeti a na pragu
 Kolibice nizke svoje
 Molio se Bogu dragu,
 Lug se u mrak odio je,
 Pram se magle vodom stero,
 Viš oblaka mjesec sjao
 Pavedrinom, u jezero
 Kaludjer je gledat stao.

Gledo nerad, niem sa straha,
 Ne shvaćao sebe sama,
 Val uzkipi onog maha,
 Pak se opet smiri namah,
 Te nut lahka poput sjena
 Biela poput gorskog sniega
 Izplinu mu naga žena,
 Sjede mučke na kraj briega.

Pram si česlja mokre kose,
 Motri starca pustinjaka,
 Starac u nju zagledo se,
 Drhće strahom nejunaka.
 Mahati mu rukom stala,
 Mignula mu glavom vidno,
 U čas, ko da b' zvezda pala,
 Klisnu, stuče u val stidno.

Svu noć starac nije spati,
 Sav dan nije molit mogo,
 Svak u misli pogled svrati
 Na ljepote čudo mnogo.
 Pak se zavi lug u tmine,
 Jezerkinja opet biela
 Za te divne mjesečine
 Jezeru je na žal sjela.

Gledne, migne i pod šalu
 Čjelune ga iz daljine,
 Igra s', pljesne po kom valu,
 Kikoće se, zvat ga zine,
 Djetski plače, sapom sopi:
 — Kaludjere, k meni hodi! —
 Nad njom opet val se sklupi
 A tišina tud gospodi.

Starac treću večer jasnu
 Očarana blizu žala
 Sjedeć čeko vilu krasnu,
 Tama lugom tamnovala.
 Zora progna noćnu tamu,
 Nesta traga kaludjeru,
 Siedu njegovu bradu samu
 Djeca vidla u jezeru.

Preveo Ivan Trnski.

Исповјест.

Исповједам тебе драга,
 Да те љубим из све моћи;
 Ти си моја крјеност снага,
 Ти ми ступаш у помоћи.

Без тебе бих мор'о мрјети,
 К'о болесник без љекара,
 Да ме поглед твоји свети,
 Не весели и одмара.

Да ми није, драга, тебе,
 Ја бих био јадно створе;
 Бих желио смрти себе
 Или пустош посред горе.

По смрти бих казивао
 Анђелима сва чудеса,
 Да сам њега ја имао,
 Мог анђела под небеса.

А у пустош јадикуюћ,
 Птицама бих јадé крију;
 Кака' уз тебе ја живујућ,
 Вјерно сам те све љубио.

Смилиј ми се, моја вило,
 Пошто знадеш љубав моју,
 Грехота би сада било,
 Да ми не даш руку твоју.

Дај ми лице, пруж ми руку,
 И цјела се предај мене,
 Тада ћеш ми скинут муку,
 Да ми срце већ не вене.

Мило Јововић.

Slovenska Matica.

„Knezova knjižnica“, II. zv. in „Zabavna knjižnica“, IX. zv. — Na vsestransko očitane, da podaja Matica svojim članom dvakrat premalo leposlovnega berila, odzval se je Maticin odbor letos z izdajo 3 leposlovno-znanstvenih in 2 znanstvenih knjig. Napredovala je torej Matica bezdvomno, dasi bore malo. Da ne zmore Matica niti toliko beletrističnega gradiva, da bi na nujno in občo željo napolnila vsaj celi dve, dasi najmanjši knjižnici, in da mora stlačiti urednik za to vanje še dva znanstvena, pač malo „zabavna“ spisa, tega ni kriv odbor, nego le strahovita leposlovna suša slovenska, oziroma lenoba nekaterih starejših beletristov.

Povsem leposlovne vsebine ni torej — razun „Narodnih pesnij“ — niti Knezova niti Zabavna knjižnica. Prva prinaša spise: „Gorski potoki“, povest Ivana Gorca, „Planinska idila“, povest, spisala Pavlina Pakova in „Matija Valjavec“, životopis, sp. Fr. Levca.

Ker je v prvi povesti „Ivan Gorec“ delujoča oseba, o kateri govori pisatelj skoro največ, nam je ime pisateljevo neznano. To bode morda originalno, nam pa se zdi tako skrivanje — drugačno. Namen pisateljev je, dokazati s svojo povestjo, da naj se mladina le uči in pripravlja, da naj „nezreli mladiči“ stojijo ob strani in naj se učijo ob vzgledih značajnih mož, ter da naj slovenska mladina ne posnema „brupnih demonstracij“ češke mladine in ne sledi zato „mlečnozobim laškim mladeničem“ na — Ljubljanski grad. Žal nam je, da se mu je dokazovanje tega povsem skazilo, kajti sedaj, kot prej smo uverjeni, da se naj „mladiči“ (= velikošolci?) ne samó „ob strani stojijo“ učijo svoje stroke, temveč tudi posegajo v politiko in literaturo, da se obojega naučijo čim hitreje in bolje, da bodo kedaj značajnejši, temeljitejši izobraženi in vztrajnejši, kot so oni „možje“, katere pisatelj, namigujé, vsiljuje „nezrelim mladičem“ v — zgled! Dalje nam je žal, da moramo konstatovati, da nismo še čitali tako dolgočasno puste in neslane povesti, kakor je dolgočezna povest „Gorski potoki“. Pisatelj hoče pisati menda realistično, a je trivijalen in banalen; — zapletá se v malo filozofične refleksije pridiguje nam „zlate resnice“, katere smo vedeli už, ko smo trgali hlače po nižegimnazijskih klopih. Zaman iščemo vodilne misli v tej razblinjini in vzorno blebetavi povesti, kakor tudi nimamo kar nič jasnih pojmov o vrednosti povestinega „junaka“, meglenega, zaspalnega, prav nesimpatičnega Lazarja. Neumevno nam je tudi, zakaj je smatral pisatelj potrebnim vstopiti v svoj spis posebno mnogo lokalizmov, radi katerih trpi povest znatno na umljivosti. Ne da bi izvajal pisatelj vsa dejanja psihologiški, iz značajev in nazorov svojih oseb, izvajajo je iz slučajnostij. Tako posebno konec. Priznavamo pa, da se „Gorski potoki“ (povsem neutemeljen nadpis) odlikujejo po krepkem slogu in svobodi — vsake sentimentalnosti. Povest je preretsna, le vojska s policaji bi sodila v kako glumo, ker ni le skrajno neverojetna, nego tudi nezaslišano bedasta. Ker je pripovedovanje težko in pusto, dejanje mrtvo in nezanimivo, dvomimo da se priljubi ta povest sploh komu.

„Planinska idila“ je povest, kakoršnih smo čitali uže slo v nemških žurnalih „za družino in dom“. Vsaka oseba nam je nekam znana. Mnogo interesantnosti, še več jokavega idealizma, največ pa slučajnostij, srečen konec, poroka in — Pavlinina povest je gotova.

S takimi recepti nam more pisateljica seveda skuhati v svoji retorti vsak mesec po jeden „roman“ in dve noveli. Očividno pa gleda iz vsakega njenega spisa fakt, da so pisateljici novejšje struje, moderna leposlovna razkritja povsem neznana, da je ostala na starem, zastarelem stališču svojih vzorcev in da pridobiva le na gladkoti stila. Jasno se vidi tudi iz vsakega njenega spisa, da sveta, ljudij ne pozna kar nič, in da so vsi njeni junaki le plod njene zares bujne domišljije. Zato pa so njeni karakterji gole karikature in marionete bez krvi, bez mesa in — volje.

Povest „Temni oblaki“ je spisal takisto sumljivo plodoviti Dobrávec. Tudi o njem velja, da ne proučava tuje, zlasti novodobne literature nič, da se je zapredel v svoje omejeno, filistersko pajčevino, da ne napreduje ni v jasnosti in obširnosti idej, nego tiči vedno na istem stališču stare šablone. Kakor „Gorec“, je tudi Dobrávec v svojem pripovedovanju blebetav in pridigarski, zajedno pa pust in najiven. O logiki, psihološki motivaciji, o karakterističnosti dijaloga in dramatični živahnosti elegantnega stila ni najti pri Dobrávcu še sedaj niti sledu.

Vse tri omenjene povesti so torej prav niže vrednosti. Čudimo se, da jih je mogel odbor v obče sprejeti v natis . . . ali pa je morda Matica res uže nekaj „Salon der Zurückgewiesenen“?

O Vrhovčevem spisu „Čolnarji in brodniki na Ljubljani in Savi“, pa o Valjavčevem životopisu omenjamo le, da sta temeljita in kolikor toliko zanimiva, da pa sedita v „Letopisu“. * * *

Petelin, kokoš, jajce in piruh v bajeslovju in v umetnosti slovanski.

(V vspodbujenje k nabiranju piruhov napisal vsem prijateljem starozitnostij naših: —čija.)

Vsak Slovan, kateremu zibelka se ni takala ravno po prosvetljenih tleh velikomestnih, vé za gotovo, če je skušal in opazoval s čustvom življenje preprostega naroda, kako isti spoštuje kokošad. S prirodo v tesni zvezi, bodisi v telesnem delu ali v razmišljanju, proučil je isti vse lastnosti udomačenih živalij ter jim nadel različne bajne moči, ki naj bi mu pomogle utolažiti grmečega Peruna, počastiti mnogobrojna ljubljena božanstva in ubraniti se zalezovanja mnogoterih Besov. Rad se je prikupil dobrim božanstvom, da so ga ščitila zlih. Ovrševalo pa se je to z darovanjem in žrtvovanjem takih živalij, kakoršne so se mu zdele po svojstvih najbolj odlične v isti namen. Pri Slovanih, kjer so prestale človeške žrtve uže zelo zgodaj, prišla je na red, (če izvzamemo govedo, katero se je potrebovalo v obstanek), najvrednejša žival v domovanju, in to je bila kurja perjad. To nas sili k misli, da je bila kokoš Slovanom dokaj sveta žival, in naj bi nam ne dokazoval resnice tega izreka nebroj vrah, ki se pripoveduje o dobrotvornih njenih močeh. Kar se je pa cenilo, prešlo je nekaj še vse bolj kot sedaj v umetnost, osobito v obrazilno umetnost. Vsakateri iz znanih starih narodov častil je svoje živali, in kaj bi pravil o tem, zadosti je, če povem zakaj so postale kure povod in predmet narodne umetnosti pesniške in obrazilne. Od starih omenim radi primerjanja samo klasična dva naroda.

Oglejmo se nekoliko po naši oži domovini. Poseben nagon do kokošij ohranil se je v Slovencih vse do sedanjih čosov. Če je treba preprostemu možu našemu pridobiti čemernege dostojanstvenika, ne vé mu pokloniti nič plemenitejega kot kokošij in jajce; da je blagoslov božji v hiši, morajo najlepše pute v župnijo, celó cesarju bi se ne došel pokloniti naš skromni Dolenjec s praznimi rokami; pustil bi pred vrati košarico piščancev ter povedal vladarju koncem razgovora, da je zunaj nekaj za kuharico. Ali ni to še nekaj od nekdanj: žrtvovanje dobrim, da so nam dobri; zlim, da nam ne bodo zli?

Ono družabno življenje, katero opazuje narod pri kurah, ugaja mu zelo. Kaka vzajemna živahnost bila je nekdanj po naših zadrugah; nekako tako, kakor na dvo-

rišču med perjadjo. Tam jeden starešina, tu istotako jeden — samodržec; državna uredba do malega si je slična tu in tam. Kakor je opazoval, tako opazuje in razmotriva še dandanes narod dobre in slabe lastnosti kurje države in njenih podanikov, porablja izkušnje njenih državnikov v prilikah¹⁾ in pesmih ter erpi iz njihovih nastopov snovi za basni in pripovedke. Petelin mu je dober gospodar, skrben za svoje ženke, bojevit, nesamopriden, véasih pa tudi oblasten in prevarljiv. Jarčica, kaj bi rekel, dobra ženica je, skrbna mati, samo da je večkrat po ženski navadi gizdava in prepirljiva. Koklja, sitna starka, riba otroke in jih brani muh, a kapun je izprijenec in nepripravljen povsodi, kjer se pokaže. O piščancih narod vé doma nič ne pové, zakaj otroci naj se ne vtikajo v pogovore odrastlih, ko bi se pa tudi silili, kdo bi jih poslušal?

Kruha in šibe, to velja otrokom tudi v kurji državi.

V česti je kurji rod v narodu, uže radi tega samega, ker stvarja tako idealno državico povsodi, kjer se mu je ponudilo skromnih uslovij v obstanek. V avtonomijo njegovo poseže tu pa tam uže kaka železna roka, kje je bez borbe! Motil bi se pa vendar oni, ki bi mislil, da vrhovna vlada goji samo iz materializma zanimivo državico v svojem področju. — Blagoslova ni pri hiši, kjer ni kurnika v podpeču in jajec na izbi. Pozna li kdo kmečko gospodinjjo, ki ne bi redila kokošij? Gotovo zaslediš poprej aristokratsko damo bez rejenega kužeka! In mlada žena oskrbi se navadno še kot nevesta za dober kurji zarod, ki naj bi se jej držal novega doma. Kokoš pripelje na novo svoje domovanje ter skrbi, da jej lisica, kuna ali jastreb ne uničijo žlahtnega plemena. Navadno ostane isto vseskozi pri hiši, in dobra gospodinja pozna bolje svoje kurje rodove, nego marsikateri maturant rodopis Merovinžanov in Hohenstaufov. Ponosna na svojo perjad, kakor je mož njen ponosen na blago svoje, če je domače reje. Kako jej strepeče srce, ko zagleda kragulja, vozečega se v velikih krogih nad vasjo, plaho se ozira, kje je bela, črna, pisana, šarasta, grahasta in pa čopasta, ki takó pridno nese. In z najljubeznivejšimi klici²⁾ umé privabiti dvoriščno gospodo, da jo pogosti s krompirjevimi žganci, dokler se „požrešna nesnaga“ ne umakne iznad sela. — „Pevce mi jih zapelje vedno kam; imela sem mladega v reji, pa mi je žal, da sem ga kopunila. Večni boj je bil! Ta kosorepec stari je dobre vrste, samo nakajen do zlomka. Ko sem posajala jajca zanje, dejala sem kraguljevo pero v gnezdo „n“ češ, da jih ta požrešnostne bo zalezovala, in vendar vedno kivika nad njimi“, — tako kriči sosed, ki se istotako prestrašena mudi pri ograji in gléda, kje so njene cibe.

In vrah o kurji perjadi! Teh pa zna narod toliko, da bi nek slovenski nabiratelj te vrste blaga, ako bi ga videl zbranega, rekel svetopisemski: „sedaj pa se le zaprite moje oči, ker videle ste, kar ste zastonj iskale po stolnem mestu!“ Govori se celo o kokošjem prazniku.³⁾ Bog ne daj, da bi se tedaj šivalo pri hiši, vse kokoši bi bile nesrečne. Ker hočem omeniti pozneje še nekaj vrah, ki so važnejše za današnje razmišljanje, povem naj sedaj, kako in kaj se bile kure pri Grkih in Rimljanih.⁴⁾

¹⁾ Glej Slavejkovo zbirko narodnih prilik bolgarskih! Болгарски притчи или пословици и характерни думи събрани от Л. Р. Славейкова. Част прва (А—И) Пловдив 1890.

²⁾ Glej „Slovan“: cib'ka, cibika, cibica, cibčica, járica, jarč'ka, jarčica itd.!

³⁾ Glej: Letopis Matice Slovenske za l. 1893. „Iz narodne zakladnice“ str. 47!

⁴⁾ Bötticher H., „Tektonik der Hellenen“. 2. izdanje. Berlin.

V Heraklejevem in v njegove družice Hebe svetišču pitali so peteline, oziroma kokoši, na javne stroške. Omenjene kure žrtvovali so Grki bržkone božanstvom, v svetiščih katerih so jih gojili. Plutarh poroča, da so celo pri zasebnih pojedinah posvetili petelina vedno Herakleju. — Grahaste kokoši bile so v posebni česti na otoku Lero. Čuvala jih je nevidno sama Artemida; viši duhovniki jedini smeli so jih pitati. Lahko so grahaste še dandanes ponosne na svoje prednice! — Kralj Pir, ki se je bavil poleg kraljevanja tudi z zdravilstvom, žrtvoval je Eskulapu vedno belega petelina, poprej nego je kôga vračil.

Na selinskih denarjih v Siciliji je podoba žrtvenika, na katerem stoji petelin, da ga narod daruje božanstvu v zdravje svoje. — Petelin vidi se tudi na roki Apolona Helija, kar znači, da je kokot tudi pri Grkih oznanjeval jutro.⁵⁾

Čudno je, da petelin ne oznanja samo bližajočega se dneva, temveč poskakuje in zaplosketa, često tudi zapoje, kedar vzhaja mesec. Kdo še ni čul petelinovega klica v mesečnih nočeh še pred polnočjo? Grki ga seveda niso čuli nikoli, a v nas čuje se večkrat. Pravijo, da se mu sanja, in morda imajo prav. — Boginja Leto ljubila je petelina, ker jej je pomogel, ko je v veliki bóli rodila Apolona-Helija (Solnce) in Artemido-Seleno (Mesec). Grki verovali so, da petelin pomaga porodnicam, in pri nas je skoro isto v veljavi. Slovenska žena krepí se po porodu s samo kurjo juho, ker bi drugačna neki škodila. Tudi kurji kremplji morajo biti tedaj v loncu, iz kakega vzroka, ne vedel bi povedati. — Pitagorčani častili so belega petelina. — Spartanski vojskovodja žrtvoval je petelina, ako je zvijsko premagal sovražnika, sicer moral je darovati bika. — Znamo tudi o grških kurjih bojih precej zanimivega. Vršile so se vsako leto v Atenah v spomin bega na otok Salaminski pred Perzi. — Kdo ne pozna kurjih bojov v naši domovini, celo v prilikah se omenjajo! In kaj še le Angleži! Oni gojé kurje boje kakor nekako vrsto športa.

Kaka čast bila je kuram pri Rimljanih, bilo bi isto tako vredno, da se omeni. „Tripudium solistimum“ je bil avgurij, za kateri je bito treba samih kokošij. Niti misliti si ne moremo rimskega vojskovodje, ki ne bi imel nekoliko kurnikov v svojih legijah. No ločimo se od starih! Mnogo važneje je zvedeti, da so Slovani v vražah o kurah mnogo vzvišenejši od starih, in to nam bodi v dokaz tudi drugih njih čuvstev. Matí priroda obdarila je Slovane z osobito velikim čustvom do prirode, čegar tendencija se zreali vedno v: štíti, in nikoli ne ugonóbi! Radi tega blišči se iz vsakega slovanskega običaja kaka blaga misel, kako jedro, ki pokazuje globoko čuteče srce narodovo.

Ni se nam torej čuditi, da so Slovani začenjali novo leto z najugodnejšim časom, v dobi, ko so se zopet prebudile v zemlji spavajoče prirodne sile, s pomlajenjem leta ali s pomladjo. Vskrsnila je priroda, solnce je došlo v enoke (aequinocetium), tople sapice so zapihale, in glejte velikih slovesnostij slovanskih!

⁵⁾ Sramota grškemu junaku, ki je zaspal zoro. Med seboj so se celo prekašali, kdo bo poprej čil in zdrav gledal „Avrori v lice“. In mi? Moderna družba vsakdanjega kruhoborstva ali pa lenive, njene prilike, „prosvetljeni nazorí“ naši itd. — stvorijo skoro popoln prevrat. Petelin oznanjeval bode uro spanja, sova postane dnevna ptica.

Elektrika nam hoče v kratkem nadomestiti solnce, katero so bode ugašalo na umeten način. Štirje bodo mlatili pod mernikom in trije sekali praprotno stebelce! — Povrni se človek k svetlobi, pa k solnčni.

Nalik jajčji lupini, ki je držala v trdem zaporu mlado organsko življenje, izginile so ledene skorje; neukrotljiv človeški čut po novem, dal si je duška pod milim nebom. Obdarjuje se narod med seboj z lepo pisanimi ali šarenimi jajci, pisanicami ali piruhi, najpomembnejšim darilom istega dné. Ponekod poklanjali so si samo jednostavno rudeče poslikana jajca t. j. piruhe⁶⁾, rudeča zato, ker pomenja ta boja v Slovanih veselje in lepoto. Piruh pokloniti komu znači torej toliko kakor: „sedaj začenjamo novo krasno dobo, naj ti donaša sreče in veselja!“⁷⁾

Simbolizovana kurja jajca in po njih kure same v zvezi so si z najlepšim praznikom staroslovanskim. Ni čudo, če pripoveduje narod torej celo o raju, da se vrti isti na kurji nogi.⁸⁾ O kurjih kosteh čuje se istotako mnogo zanimivega. Ako jih zakopleš pod prag v hlevu, ne bodo ti čarovnice molzle krav;⁹⁾ v nekaterih krajih pa se misli o istih, da se lahko raztegnejo v veliko lestvico, ki sega do oblakov in še dalje — do solnca. Kosti kresnega petelina pomagajo človeku priplezati do raja. Omenil sem tudi uže, da porodnice pri nas uživajo samo kurjo juho. To ni gol slučaj! Na Češkem zastre se postelja matere s pregrinjalom, na katerem so našite oblike petelinje. Dobro bi bilo primerjati vse slovanske običaje te vrste, da bi se vsestranki razjasnila prastara ta šega. — Morda tudi ni slučaj, če pravimo, da se je dan praznika sv. Treh kraljev potegnil za toliko, kolikor prestopi kura, ali pa: za toliko, kolikor zevne petelin, kedar zapoje. Prvi pomladanski cvet teloh, nazivlje se po nekaterih krajih kurji slep ali slepica.¹⁰⁾ Vodja vsake vaške „meteorolozične stacije“ je petelin; kakor se suče on vrhu zvonika, tako bode vreme. Narod mu mnogo zaupa.

Krščanska cerkev vedela je, da se stari poganski običaji težko iztrebijo iz narodov, zatorej se jim je v pravem času prilagodila s svojimi prazniki, nekoliko so se pa tudi izbrusile in zatrlle stare šege. Le počasi soznalo je slovansko ljudstvo, kolike dobrote in tolažbe, spojene z mnogobrojnimi lepimi obredi, mu nudi Kristova vera, vendar prejšnje šege bile so preveč vkoreninjene v njem. Ni do danes se niso popolnoma zatrlle, pač pa prenesle na različne krščanske svetke.

Slavnosti pomlajenja leta obhajale so se v času med 19. in 23. marcom.¹¹⁾ In v resnici pokažejo se prve pisane uže v tem času ne gledé na Veliko noč, ki sledi pozneje. Narod hoče proslaviti po starem običaju prvi spomladnji dan!

Jajcu pripisujejo Slovani tudi še druge moči. Črna kokoš, ki je devet let pri hiši, znese jajce, iz katerega se izvali škrat. Pravljica o božjem petelinu pripoveduje, kako je njegovo jajce provzročilo vesoljni potop. Razvidno pa je tudi iz nje, da so Slovenci smatrali jajce kot simbol stvarstva v obče in zapazili v njem početek vsega organičnega življenja.

Slovanska zadruga, kako mirno in poezije polno je bilo nekdanje življenje v tebi! Mož hodil je po zborih, po delu na polju in v gozdih ter sukal meč s krepko desnico, kedar je šlo za domovine, žena njegova pa je doma pripovedovala otrokom pravljice in pripovedke in opevala

⁶⁾ Češki: pířiti = roth werden. V slovenščini čuje se n. pr.: „Kaj se pířis?“, kar znači, zakaj se tako jeziš, da se ti je porudečil ves obraz. — Ali: zapířčiti; zapířčen = roth im Gesicht. Slovar str. 868.

⁷⁾ In ^{7a)} „Mährische Ornamente“. Herausgegeben vom Vereine des patriotischen Museum in Olmütz 1888.

⁸⁾ Ribniška dolina.

⁹⁾ Dolenjsko in Notranjsko.

¹⁰⁾ Mährische Ornamente str. 8.

junaške čine zadružnega starešine. Čut do lepega pokazal se je povsodi v zadrugi. Umetniški vkus žene bil je vsestranski: krasila si je obleko in dom z izvirnimi ornamentami, ki se niso samo preobrazovali v teku časa, temveč prešli tudi na vse druge izdelke mnogorazširjene, dandanes, žalibog, tako propadapče narodne obrti. — Slavnost pomlajenja leta, dala je narodu vedno povoda, da se je pokazal v prazničnem odelu, ¹¹⁾ v krasni narodni noši. Estetiški čut pa je zahteval, da se tudi jajca, ki se takrat poklanjajo, ne pusté neokrašena. Kar je imelo kaj simbolične vrednosti, krasilo se je, in ravno jajce imelo je velik pomen. Zatorej razvila se je osobito na pisanicah narodna umetnost: iz simboliškega osnovnega ornamenta, ki je bil geometrijski, rastlinski ali živalski, sestavila se je po prirojenih zakonih estetike harmoniška celota. S takim nakitom šarala se je jajčja lupina od leta do leta, od rodu do rodu, od veka do veka in prešla na nas. Še dandanes je v vseh Slovanih vkoroninjen ta običaj, žalibog, da strašno propada v zadnjih letih. V detinstvu mojem šarala so se še jajca po zakotnih notranjskih selih, a sedaj ni več tega običaja! Mednarodni vkus in nenarodno krošnjarstvo zakrivilo je pri nas Slovence, da je, izvzemši Belo Krajino, kakor zatrjuje znani etnograf Janko Barlé, uže povsodi izginila starodavna ta šega in z njo velik del narodne umetnosti. Izginila, predno smo spoznali, kake vrednosti so pristni narodni motivi v narodni umetnosti, ako se razvije kedaj.

Nadejamo se pa le, da najbrž še ni povsodi premignola prelepa ta narodna šega. — Med Jugoslovani najlepše se šarajo jajca dandanes še vedno med Belimi Krajinci (Kranjci), slavonskimi Hrvati in Srbi in med Bolgari. ¹²⁾ Naši muzeji in akademije niso doslej še našli prostora za tako šaro; etnografskih muzejev pa še nimamo.

S tem sestavkom hotel sem proslaviti sv. Vskrs pa dokazati, da je v starem slovanskem obredu bila kokoš velevažna žival, pa da je ona bila povod, če so se pisala jajca. Vsled tega ohranil se je Slovanom v obče dobršen del narodne umetnosti. Perutnina, jajce je simbol dobrega začetka, in na teh simbolih zapustile so nam narodne umetnice mnogo hvaležnega gradiva. Naj se vzbudi obče zanimanje v Slovence za vsa ta raztresena zrnca, naj se poberejo, predno jih razpiha veter časa. Oblike narodnega ornamenta so tako bogate, da bodo imele gotovo lepo bodočnost, če jih poberejo in uvedemo v narodno dekorativni umetnosti in v umetnem obrtu našem. — Čehi naj nam služijo tu v najlepši dokaz! Z največjo marljivostjo pobrali so vse, kar je bilo narodnega v tem smislu, ogromno število pisanic založilo je tako bogato zaklad njih narodnih oblik, da ni sedaj umetno-obrtne stroke, kjer ne bi se opazila češko-slovanska posebnost. In celo v stavbarski umetnosti zavlé je drugačen duh; pred dvema letoma izšlo je strogo znanstveno pisano delo o češki renesanci, katero naj blagovolji pogledati oni, ki se ne more ogreti za nabiranje narodno-dekorativnega blaga.

Zaključujem te vrstice z željo, da se vse Slovenke in Slovenci spomnijo sedaj o sv. Veliki noči na prevažni ta odlomek narodnih starožitnostij, pa da poberejo slikanih piruhov, kolikor je možno. — Vse v čast naši umetnosti, v slavo in napredek Slovanstva!

Na Dunaju, v Veliko sredo 1896.

¹¹⁾ In dandanes še, se zlasti ženski svet pokaže rad o Veliki noči v izbrani noši.

¹²⁾ Jediní vsaj meni poznani jugoslovanski nabiratelj te vrste narodnega blaga je Janko Barlé, ki je v Izvestjih muzejskega društva "predlansko leto priobčil izvrstno studijo o belokranjskih pisanicah.

Gledé na nabiranje pisank je treba zapomniti si to, da se prilepí listek s številko na vsako pisanko. Številke pa naj pojasnjuje pola, na kateri se daje odgovor na naslednja vprašanja:

1. Kako se pravi v Vašem kraju piruhom? 2. Kdo, moške ali žene, mladi ali stari, in s čim rišejo i slikajo piruhe? 3. Bavi se li s tem samo jedna oseba, vsa rodbina ali vsa vas, in to morda še od pamtveka? 4. Ime vasi in osebe. 5. Kdo podarja pisanice: ali ženske moškim, ali moški ženskam in s kakim običajem je to spojeno? Ali so v navadi tem povodom posebni izreki ali narodne pesmi? 6. Kake igre igrajo se s piruhi? 7. Ali rabi narod za različne motive, ki so se na pisanici spojili v celoto, tudi lastna nazivanja? Prosimo, priložiti nam šematičen obrazec s pripisanim izražanjem! (Do sedaj poznamo naslednje elementarne motive: spiralo, praznotno vejico, piknjico, uzdice, križece, križece s kaveljki, božje marterce, platno, trikot, rogovičico dvo in tristrsko, solnce, t. j. krog z različnimi dodatki, zvezdico, pentagram, blisk, solnčno kačo itd. itd.)

Ker ne vemo, ali se za nekoliko let najde v nas Slovencih kje kaj, kar bi nam dalo pristno narodnih motivov, prosimo vljudo vse velespoštovano čitateljstvo, osobito gg. svečenike učitelje in učiteljice, da blagovolé blagohotno uvaževati to vabilo.

Uredništvo.

„Glasbena Matica na Dunaju“.

„Glasbena Matica“ Ljubljanska priredila je 23. in 25. marca, v zahvalo za sočutje in pomoč, izkazano ob potresu, dva dobrodelna koncerta na Dunaju. Z veseljem in ponosom konstatujemo lahko, da je popolnoma vspela. Zlasti je slovenska narodna pesen slavila zmago, očarala je v muzikalnem pogledu razvajeno Dunajsko občinstvo, pridobila stroge kritike, da so bili polni hvale za te bisere narodne glasbe in polni priznanja za pevce in pevke. In baš to je največi, trajni uspeh koncertov, da se je pokazala in razkrila nemškemu občinstvu krasota slovenske glasbe. Kakor se je po velikem vspehu češke opere na gledališki in glasbeni razstavi Dunajski šele razširila Smetanova slava po vsem svetu, in se niso večaki mogli prečuditi, kako da je ostal ta genij omejen le na svojo ožo domovino, kakor so se njegove opere potem vdomačile na vseh nemških odrih, — takisto spoznala se je tudi šele sedaj v nemških krogih čarobnost slovenskih pesnij, in opravičeno se nadejamo, da jim odslej ne bode več neznana in nepoštevana slovenska glasba. Ona je bila z ljubeznijo gojena v domovini; ona je bila vedno in skrbno negovana v „Slovanskem pevskem društvu“ Dunajskem, — ali v nemške kroge prodrla je šele sedaj, in prodrla zmagonasno. In zato dolžen je slovenski narod vedno hvaležnost „Glasbeni Matici“ in njenemu prezasluženemu voditelju, g. Hubadu.

Prvi koncert soznanil nas je s skladbo našega rojaka Gallusa, katera je znamenita uže radi tega, ker svedoči o izredni glasbeni veljavi tega doslej skoro pozabljenega skladbenika, s katerim nas je v novo soznanil naš rojak g. dr. Mantuani; — prinesel nam je Fibichovo „pomladno romanco“ in od naših slovenskih skladateljev Nedvedovo „Nazaj v planinski raj“ in Foersterjevo „Ljubico“, ki so bile vse sprejete velikim priznanjem. Največe oduševljenje vzbudile so pa narodne pesni slovenske, za mešani zbor prirejene od M. Hubada. Otožno-mila: „Je pa davi slanica padla“, — šegava in dovtipna: „Prišla je miška“ — ljubezensko-sanjava „Luna sije“ v krasnem Fleischmanovem napevu, — preširno-vesela: „Bratci, veseli vsi“ — žalobna: „Ljubca povej, povej“, in radostna „Skrjanček poje, žvrgoli“ — vsaka teh izraža tako pristno vse narodno mišljenje in čustvovanje, vsaka pride od srca in sega zopet v srce, da se pač ne čudimo velikemu vspehu, ki so ga dosegle. Vspeh zagotovljen je bil seveda šele po izbornem izvrševanju; saj pa so tudi „Matičarji“ peli tako precizno, da so jih premerjali Dunajski kritiki celó s slavnim zborom Slavjan-

skega. — Brucknerjev „Te Deum“ je težka, impozantna skladba in dokaz, da se Matici ni treba ustrašiti niti največih nalog.

Drugi večer donesl je „Mrtvaškega ženina“ pod osebnim vodstvom skladatelja A. Dvořaka. Skladba je bila Dunajčanom doslej še neznana i ima sicer mnoge muzikalne krasote, vendar vsa balada, spominjajoča na znano Bürgerjevo „Lenoro“, jako utruja. Izvajala se je v obče prav dobro, solisti bili so gđč. Vrhunčeva (Slovenka) in gg. Lašek in Kliment (Čeha od Prazke opere). Nekatere male netočnosti zakrivilo je najbrž to, da pevci niso bili navajeni na vodstvo. Dvořaku priredile so se velike ovacije, a „Matičarji“ morali so v nameček zapeti dve slov. narodni pesni. Pri obeh koncertih sodeloval je orkester dvorne opere. — Opomnimo še, da pevke „Sl. Matice“ so bile nastopile v krasni narodni noši, ki je vzbujala občo pozornost, in ki se je prav lepo podajala nežnim obrazom.

Koncertov udeležilo se je mnogobrojno občinstvo, mnogo odličnjakov in dostojanstvenikov, prvi večer tudi nadvojvodi Evgen in Ludivik Viktor, ki sta ostala ves čas in se izrekla posebno pohvalno in laskavo.

Po drugem koncertu zbrali so se „Matičarji“ in Dunajski Slovenci v dvorani „Zum englischen Hof“, kjer so se vrstile mnoge napitnice in navdušeni govori. Dvorni svetnik Šuklje nazdravil je „Matici“ in zaslužnemu pevovalji g. Hubadu; ta slavljenemu skladatelju Dvořaku; dvorni svetnik Dimitz v nemščini slov. domovini (Priznati moramo, da so se na Dunaju živeči rojaki Slovenci in Nemci složno trudili za prireditve koncertov, da so zlasti Nemci priznavali velik pomen in se veselili krasnega vspeha ter obsojali napade z nemško-nacionalne strani; da ni nikdar najmanjše kalila narodna razlika lepo vzajemnost, ter se je tako v istini priznala internacionalnost umetnosti). Govorili so še predsed. Slovanskega pevskega društva, dr. Lenoch, „Slovenijan“ jur. Gruntar in dr. gospa Jenkova, predsednica ženskega zbora „Matičinega“, katera je prva izprožila idejo koncertov, in kateri moramo biti zato hvaležni. Za slovenski narod ostane nastop „Gl. Matice“ na Dunaju v mnogočem i za bodočnost pomenljiv in važen.

„Politik“ nasvetovala je, da bi, ako možno, „Glasbena Matice“ z Dunaja šla v Prago ter priredila ondi jeden koncert v narodnem gledališču. Za sedaj izvršitev te ideje, zaradi katere se je uže pogovarjal direktor Šubert z dvornim svetnikom Šukljem, in na katero se je mislilo tudi v Ljubljani, ni bila možna, ker je bilo treba za prebivanje na Dunaju 6 dni, a mnogi Matičini člani niso imeli več nego teden dni odpusta. Po sijajnih vspehih na Dunaju ne dvomimo, da bi se koncert ob kaki drugi poznejši priliki v Pragi ne posrečil v vsakem pogledu najbolje.

F. G—l.

Naši knjižni greh.

Posvečuje se g. Lamurskemu.

II.

Poglejmo najprej, kako se v slovarji prof. Hubada javlja koren, oziroma začetek besede:

a) Eden in edin in vse skladbo imame tudi v obliki jeden, jedn. V ruskem se eden vselej glasi одинъ, edin vselej единственный, srbsko: jedan, jedin, češko: jeden, poljsko: jeden.

b) ja, je, i, jar, jer: za jedno in isto Aurikel, Schlüsselblume imamo: jaglec, jeglič, iglec; imamo: izba, no Vogelhütte: jezbeca. — jareb, jarebica in jereb, jerebica, no Eberesche le v obliki: jerebika. Očividno se predpolaga v teh besedah koren jar-, kakor v jarec, jarica; no pomoto takega predpolaženja nam dokazuje ruščina: ярица, по-ярица, mlada ovca, no jereb itd. = яб-чикъ, яб-йна; яб-ош (z izkaženim od ospe licem), яб-мъ grahasti (kokoš). Kor. jár- ima vselej naglas na sebi; torej jériti se, sich wellen, je očividna napaka, rusko: яри́тся, sich wellen, v abstraktnem smislu. Jermen je tujka.

c) Črka I. O njej prof. Šuman*) (str. 53) tvrdi, da „ima v poljskem, ruskem in deloma češkem jeziku posebno trdost, ki jo zaznamuje I“. Iz tega stavka človek, ki ne zna poljskega, ruskega in češkega jezika, mora zaključiti, da v prvih dveh jezikih ima I vselej posebno „trdost“, v poslednjem pa le „deloma“, in da se v vseh teh jezikih piše I, mej tem, ko se tako piše le v poljskem in le takrat, kadar je tvrdo, sicer pa I. V ruskem jeziku je I (и) tvrdo pred trdimi samoglasniki (a, o, y, u, ъ) in pred soglasniki, pred katerimi, ako ima biti mehko, se piše ъ, tako je v mekih tvrdo, v mekih pa mehko I (t. j. slov. Ij.).

Na Gorenjskem, pravi dalje prof. Šuman, se I govori za w, no treba bi bilo pribaviti, da se narobe v govori z I ali celo za lj, n. pr. gvala, britlja, hlastač, namesto: glava, britva, hvastač. To poslednje imamo tudi v slovarji prof. Hubada, namreč: britva in britlja, hvastač in hlastač, lamp in vamp i kopico drugih takih v jednem in istem pomenu v dveh raznih oblikah. Kjer I, izgovorjeno za v, ni po volji, se naravnost izpušča, in tako imamo v slovarji, n. pr. himba in hlimba, tako tudi v Šumanu. Sem spada tudi I v skupku ol, ki daje tajno ov, katero se javlja potem javno v podobi u. Tako imamo v slovarji: golša, Tropf, no Tröpfchen uže gušica, tudi gl. zagušiti, erdrosseln. Z druge strani se pa tudi u razklada na vo in otdot na lo, tako vidimo v slovarji besedo utek (rusko утѣкъ) Webereinschlag, tudi v obliki vtek in potem lotek, dasi bi se dalo pomisliti: koren-tek, torej je vo, oziroma lo predstavka, no, k nesreči, take predstavke slovenski jezik nema.

d) ustnik v. Na str. 62 govori prof. Šuman, da v odpada v začetku besede posebno pred I: ladati in vladati, last in vlast, las in vlas: tako tudi v predlogu vz (въз) zide in vzide, zhaja in vzhaja itd., da pa „še Trubar piše pravilno vzdihati itd.“ Ladati, torej tudi lada, nam. vladati, vlada — pač dozdaj nihče še ni pisal; zhaja pa uže zato nihče ne napiše, ker z pred h, kot trdim soglasnikom, nihče celo ne piše, ne le da nihče ne govori.

Na zahodu, govori dalje Šuman str. 63, „prehaja ob koncu besede v u: nou, namesto nov“. No to se je njemu, oziroma Miklošiču, ki sta Štajerca, privajena tako v govoriti za f, le zdelo tako, kajti nou, t. j. z dvema slogoma nihče ne govori.

V nekaterih besedah, pravi dalje prof. Šuman, (govori se v za u), tudi na sredi besede, n. pr. za durmi, na vzhodu za dvermi; bruno, na vzhodu brevno“. To je nejasno rečeno, kajti ne v samo, nego skupek ve ali ev, to je: brvno ali brevno, govori se za u; sicer, po njega objasnjenji, govorilo bi se dueri, breuno, to je, skoraj tudi dveri, brevno, česar pa ni. Šuman ni zapazil, da se tudi na konci to ev govori kakor u, t. j.: cerku, bresku, britu, nam. cerkev, breskev, britev. V tem slučaju imamo v slovenskem knjižnem jeziku za podlogo v jedni besedi zahod, v drugi vzhod, včas pa v jedni in isti obe te strani sveta. Tu vlada najpolnejša nedoslednost, naj si bode v začetku ali v sredi besede; le na konci se ga niso še doteknuli, no trdno upamo, da se danes ali jutri pojavi kak bistroumen jezikoznanec, ki poreče: tam in tam na konci govoré nam. ev — u, torej vsakdo, ki hoče pisati pravilno, naj piše: cerku, britu, bresku, kajti tako govoré v Stangi, na Jančih, v Kresnicah, v Kostrelnicah in v drugih slavnih centrih slovenskega „razumništva“.

Itak, čitamo v slovarji prof. Hubada: dveri — duri, dverice — durice, no le: durnik; storiti in tvorba, tvoritev, stihotvorec; tur in tvor (Geschwür); trd in tvrd, trdnjava in tvrdnjava; gvozden, gvozdje, no: izgozditi, auskeulen, da-si zopet zagozda in zagozditi; hvoja, no: hojkovje in celo hovje; dojača in dvojača (Zweikreuzerstück); imamo dalje svór, sora in sovra, vse to Wagenbaum; svrab, Räude in srab, srbec, srbeti, pa tudi svrbec, svrbeti; iz хворецъ je narejeno le hrast, no zato je: hrast žensk. sp, Strauchholz, in hrast mošk. sp. Eiche.

III.

V začetku besede imamo upliv in vpliv, Einfluss, upotiti in vpotiti, instradiren; uprašati in vprašati fragen, vvoz in vvoz, Einfuhr, uzrok in vzrok, uzrást in vzrast itd. in infinitum.

Šuman v svoji slovnici vedno piše: „tvori se, tvorjen je, tvorno-pretekli“, na str. 307 piše „bo li storjeno, na str. 19 pa „da so storjeni“. Ali ni v vseh teh slučajih jeden in isti koren? Poprej so pisali tudi sturiti, no ta „tur“ je ostal v slovarji le v besedi tur, Geschwür. Dvor, dvorišče je neizkaženo, da-si ravno tako govoré dor, doriše.

Pogledimo zdaj, kako pišo drugi slavjanski jeziki in staroslavjanski; vzamem le četiri besede: a) Starosl. дѣръ, rus. дѣръ, poljsko drzvi, češ. dveře, (srb. vpara). — b) Starosl. съвора, rus. свора, poljsko sfera, češ. svora, svárka, (srb. лятар). — c) Starosl. твърдъ, rus. твердый, poljsko twardy, češ. tvrdý,

*) Pri citiranju Šumana ima se v mislih njega: „Slovenska Slovnica“ po Miklošičevi primerjalni. (Izdanje „Sl. Matice“, 1882).

(srb. тврди). — d) Starosl. (сврѣтъ), rus. свердѣть, poljsko świerzyć, češ. svrběti, (srb. сврбети). — Oni torej, ki pišo dver, stvoriti, svoriti, svora itd., imajo na svoji strani prvič starosl. jezik in vse druge slavjanske jezike, drugi pa vzhodni del svojega slovenskega naroda; oni pa, ki pišo duri, storiti, sora — imajo na svoji strani le zahodno slovensko prostoročje, drugega ničesa. Nazadnje oni, ki pišo jedenkrat tor, drugikrat tur, tretjikrat tvor, dokazuje le, da so — prerano začeli pisati: treba bi se bilo še nemnožno učiti.

Gledé predlogov u in v kot predstavek podaja Šuman točna pravila v §. 208, 1, 2, o predlogu vz (взъ) pa ravno tam, 19). V točki 1) govori Šuman, da se predponka „v“ točno loči od predponke „u“, no pod 19) nadaljuje: „da-si se obe predponki, oziroma predloga, v izgovoru in pisavi dendenes gosto mešata“.

To veselje, mešati „gosto“, razprostranilo se je tudi na predponko vz, no vsak resnobi človek mora potrditi, da tako mešanje v knjižnem jeziku ni dopustljivo, in ga tudi zares ne vidimo nikjer v slavjanskih jezikih. Srbi pišo fonetično, torej dosledno y in ya; ali govoré oni res povsod y in ya, in u in u-a popolno ne poznajo, ali pri njih zahod govori tako, vzhod drugače, o tem govoriti ni potrebno; mi vidimo le fakt, da tako pišo vsi, ki pišo po srbski, ne pa, da bi jedni pisatelji pisali: yzerni, drugi vzerni, tretji pa v jednej vrstici yzerni, v drugej vzerni, v tretjej zopet yzerni itd. Le v besedah naarale in prevoschoditelstvo imamo vz-a v obliki na-a, oziroma na-c, no prva beseda je cerkvena (вогласъ), druga pa ruska (превосходительство, Excellenz).

Staroslavščina, ruščina, poljščina in češčina, torej četirje glavni jeziki slavjanski, strogo hranijo vz: възбъти, възвѣ, възбъти, възбъти, vzbijati; le češčina ima včas, pri skoplenji mnogih soglasnikov, z nam. vz-, n. pr. zdviženi, zdrželivost, zvrtni, no tu se nam. z nam. vz- javlja le, ako take besede postavljamo poleg въздвиженіе, воздержаніе, возвратный, mogoče pa je tudi, da je ta z nadomestitelj čr.

Gledé v javlja se v češkem jeziku neznatiteljna nedoslednost, t. j. v nekaterih besedah namesto njega stoji u-: uvedení, uvod, uvazeti, uvezti, no pri tem je treba konstatirati, da se te besede vselej in pri vseh tako pišo, ne pa jedenkrat z v, drugopot z u.

No v nam. u se v češčini nikoli ne rabi, pišo: uvažiti, uvažeti, unos, ali pa zamenjajo u z od-, enakim po pomenu, n. pr. odvesti, odnesti, odveženi. No nikdar ne napiše Čeh unos in vnos v enakem pomenu, kakor n. pr. prof. Hubad vvoz in vvoz, oboje Einfuhr. Ta pogled na druge slavjanske jezike glede rabe predstavke, ali, kakor Šuman piše, predponke, v, u in vz — jasno dokazuje, kako je pisati v knjižnem slovenskem jeziku, kjer imamo točno razliko mej u in v v pomenu, in kjer ni težko uзнati, kakov pomen ima vz. Naj se ne misli, da Rusi povsod govoré v, kjer bi je imeli govoriti: cela kurska gubernija, katera ima na dobrega pol milijona prebivalcev več, nego je vseh Slovencev, govori: я пойдѣ у городъ, онъ у деревнѣ, nam. въ городъ, въ деревнѣ: narobe menja tudi u z v: я пойдѣ во вѣздъ, я тебѣ вдарю, nam. въ вѣздъ, ударю. No to se ne nahaja le v kurske guberniji, nego tudi v drugih se u meša z v, tako v rjazanskej tudi govore uci, въ мене, nam. всѣ, у женѣ. (Glej: Историческая Грамматика русскаго языка, сост. О. Буслаевъ, str. 29, примѣчаніе 2).

Šuman sam govori (str. 63): „pri Trubarji še pravilno vzdihati itd.“. Pravilnosti torej, katero nahajamo pri Trubarji, zdaj uže nemamo več v jeziku, no pri tem prosim, ne pozabiti, da Trubar pred soboj ni imel ni Kopitarja, ni Miklošiča, ni Kreka, ni Šumana ni Janežiča ni Sketa, in več ko gotovo je, da so mu bili drugi slavjanski jeziki popolno neizvestni in nedostopni, in slavjanske filologije v onih časih sploh ni bilo nikake. In vendar je Trubar pisal pred celimi stoletji pravilno to, kar sedanji pisatelji, kakor se izraža Šuman, „gosto mešajo“. O tempora!

Češke drobtinice.

Niti osrednje dijaško društvo „Slavija“ niti dijaško podporno društvo „Husov fond“ nič kaj veselo ne provspévata, ni po številu članov ni po gnotnih sredstvih. „Slavija“ šteje do sedaj jedva 500 članov, (a v Pragi je čez 3000 čeških velikašolcev!) ter se mora gnotno boriti za svoj obstanek. „Husov fond“ pa ima stoprav okoli 1200 gld. imetka. Subskripcije in javni prizivi na narod so imeli doslej jako malo uspeha. Vzrok temu in drugim čudnim pojavom tiči najbrže v javnej in skoro splošnej nezadovoljnosti, ki vlada sedaj v celém češkem narodu, kakor tudi med njegovimi posamičnimi slojevi. Drug z drugim ni zadovoljen, tako tudi občinstvo ne z dijaštvom, a dijaštvo ne z ostalim občinstvom. Skušna se sicer to prikrivati, a vendar je resnično, vsaj fakta ne kažejo nasprotnega, a lepe besede, ki se čujejo tu pa tam, ostanejo le besede. Obširneje o tem o pri-

liki! Notranje življenje v „Slaviji“ razvija se v navadnem tiru. Osnovali so se različni odseki, n. pr. šahov, pevski, tamburaški in borilni (toda borenje se goji samo akademično, ne pa kot pripravljajje in vaja za menzure, za katere se niti ne zmenijo češki dijaki, kam še le navdušujejo!), ter priredili dosedaj dva čajeva večera. Prvi v proslavo petdesetletnice pesnika Svatoopluka Čecha je bil dobro posečen, drugi, na katerem se je predavalo in debatovalo o vseučilišnih za vse vrste naroda, a la „Freie Curs“ na Dunaju, pa nekoliko slabše: mnogo dijakov je bilo uže odšlo na počitnice, mnogo jih je pa tudi še, ki se ne zanimajo za take stvari.

Pred nekaj tedni priredili so privrženci „České Moderne“ v dvorani neke gostilne „intimno gledališče“. Večinoma vzorne operne in dramske predstave v „Narodnem gledališču“ jim več ne ugajajo. Moti jih izvrstni orkester, velikanska scenerija na odru, moti jih sploh celo gledališče v današnji obliki. Izginejo in odpravijo naj se vsi zunanji pripomočki, (tudi oder!), in gola čista poezija dotičnega dramskega dela vpliva naj neposredno na nas, predavana preprosto, brez vsega patetičnega deklamovanja. Na ta način priredé se lahko predstave, najbolj kje pod milim nebom, in predstavlja lahko vsakdor, da le čuti v sebi poezijo dotičnega drame. V mnogem pogledu so tudi ti nazori „Modernih“ pravi, dasi ne izvorni. Odpor proti sedanjemu gledališču začel se je uže pred leti na Francozkem, se razširil potem posebno tudi na Nemškem, kjer je oživil takozvano „Freie Bühne“, ki se pa ni obnesla, in je pred kratkim dospel na Češko, kjer je doslej kaj malo upravičen.

Proti dragemu in bezmiselnemu baletu, proti raznim feerijam in „ausstattungsstückom“, ki groze čisto osvojit si polagoma gledališče, proti takim izrodkom skvarjenega vkusa naj se le deluje. Ter naj skušajo nadomestiti jih z dobrimi dramami in operami. Toda, da bi primerna godba, dekoracija in scenerija preprečevala, odnosno zakrivljala poezijo dotičnega pesniškega proizvoda, tega pač nihče ne more trditi, ampak ravno nasprotno, vse to domišljijo navadnega človeka pospešuje in jo dela bolj dovezetno za poezijo. Komur je dano, da more čutiti in živati poezijo samo na sebi, bez vseh zunanjih pripomočkov, ta ni navaden človek, ta je uže sam v gotovem smislu pesnik. In takih ljudi ni uprav mnogo med nami, in radi tega „intimno gledališče“ ostane omejeno vedno le na ozek krog privržencev, umnih in nerazumnih.

Na prostoru bivše „Narodopisne“ razstave v Pragi otvori se začetkom majnika t. l. velika kmetijsko-gospodarska, v juliju gostilniško-mesarska, in v avgustu velika mednarodna lekarniška razstava. R.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Ob povratu „Glasb. Matice“ v Ljubljano je na Ljubljanski kolodvor prišla velika množina občinstva, in župan Grasselli je pevskega zboru in prof. Hubady čestital. Dvořák pa se je zahvalil posebe, da je zbor takó krasno izvršil njegovo skladbo in priznal sposobnost in zasluge Hubadove.

Ljubljanski „Sokol“ ima v „Narodnem domu“ prostorno in elegantno telovadnico, ki se je 29. marca slovesno izročila svojemu namenu.

Tržaško. „Edinost“ je obširno priobčila kazensko razpravo proti uredniku „Naše Sloge“ g. M. Mandiću zaradi pastirskega lista, ki ga je „N. Sl.“ objavila, s preverjenjem urednikovim, da list je pristen in prihaja od škofa Flappa. Zanimalo bode čitatelje, da informacije o Mandiću opisujejo njega kakor velikega Hrvata, somišljenika biskupa Strossmayerja in prvoboritelja za slovansko bogoslužje. Kljub temu, da je imel zatoženec izbornega zagovornika, obsojen je na 2 meseca zapora, ne pa tudi denarne kazni 500 gld., kakor je bilo zadnjič poročeno tudi v našem listu. Branitelj je vložil pritožbo ničnosti.

Mestni zbor Tržaški sklenil je v proslavo cesarjevega 50letnega vladanja darovati 50.000 gld. za zidanje in vrvanje hiralnice.

„Tržaško podporno in bralno društvo“ imelo je 1895. l. 493 členov, 108 več nego 1894. Dohodkov 5361 gld. 2 kr., stroškov 4936 gld. 35 kr.

Goriško. O pastirskem listu Ljubljansk. knezoškofa Missije povodom deželnozborskih volitev piše „Soča“ v št. 12 v članku „katol. ljudska stranka pa Slovenci“: „Javna tajnost je, da je bil pastirski list izdan zaradi Koblarja. Mi smatramo ta pastirski list kot največjo krivico duhovskemu stanu in hudo pljusko duhovnim kandidatom. Ta pastirski list je menda „unicum“ na celem svetu. Na temelju tega pastirskega lista ne bi smel vsestransko izobražen, učen in zmožen duhovnik kandidovati proti zarobljenemu, ne zmožnemu in koristolovnemu kmetu ali pa proti hinavcem, ki pod plaščem vere iščejo časti in dobičke?! Ali ni to hudodelstvo nad vero? Ali se ne pravi s tem kompromitovati katol. vero in ves duhovski stan? Noben papež, noben škof, noben cerkven zbor, nobena sinoda, nobena kongregacija dozdej ni tega storila. In potem naj se naši jugoslovanski poslanci izroče na milost in nemilost katol. ljudski stranki, ki hoče izročiti vodstvo takim cerkvenim dostojanstvenikom?“

Štajersko. Za zatirano nemštvo v Celju izdala Monakovski pomožni komitet pod redakcijo Defreggerjevo krasen album, za kateri je došlo že nad 250 slikarskih doneskov. Tudi drugače marljivo nabirajo doneske na korist nemškemu dijakom v Celju

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor pretrgal je zasedanje 28. marca ter se snide zopet takoj po Veliki noči. Šel se je 15. febr. in imel 24 dnevnih in 2 večerni seji. Takoj v prvi seji sprejel se je soglasno predlog za odpoved carinske in trgovske pogodbe z Ogersko. Veča debata vnela se je o Kaizlovem predlogu o železniškem ministerstvu. Načrt volilne reforme razpravljali so v dveh sejah, budgetna debata trebala je 14 sej. Znamenita je bila bitka za Celje. — Seje bile so v obče mirne, le 26. in 27. marca bile so ostre in hrupne debate med antisemiti in nemškimi liberalci. — Od odsekov imel je oni za volilno preosnovo 11 sej. V budgetnem odseku bila je 4. marca velika debata o železniškem ministerstvu. 27. febr. bila je volitev v kvotno deputacijo; ta sošla se je 4. marca in završila svoje delo 25. marca.

Vlada je predložila načrt za povišanje plač uradnikom in drž. služabnikom, a hoče povišati davke na pivo, žganje in borzo. Poslednje jedino je primerno.

Omenjamo, da ob konečnem sprejetju proračuna ni bila niti petina poslancev v zbornici. V obče so pojedinci govorili malone v prazni dvorani. Sklepalo in sprejemalo je vse naglo, mehanično in kot dogotovljeno. Takó uslužne so stranke vladi, in ob proračunu so bili uslužni tudi Mladočehi.

Kvotna deputacija cislitavska predlaga 56.84% za tostransko in 43.16 odstotkov za ogersko polovino cesarstva. S številkami dokazuje, da tako razmerje odgovarja sedanjim dejstvom položenja obeh polovin. Madjari se seveda bodo upirali tudi temu. Obe vladi boste po Veliki noči nadaljevali razpravljanje o pogodbi. Prisoten bode tudi zunanji minister g. Goluchowski.

Češko. „Češki klub“, politično društvo Pražko, imel je pod predsedstvom dr. Šolca letni zbor. Tajnik Sedlák podal je v poročilu politični pregled prošlega leta in omenjal žalostnih razmer Slovencev na Štajerskem in v Istri. Sedanja vlada razglasila je nemščino kot državni jezik pri drž. železnicah, slovanska delegacija pa molči in pritruje ustanovitvi ministerstva za železnice. Klub namerja prirediti očitna, vsakomur pristopna predavanja o

raznih časovnih vprašanjih. Prof. dr. Bráf nasvetuje redne kurze iz pravoslovja, najnovejše politične zgodovine, gospodarske in socialne vede, ter objavo pregleda o socialno-politični delavnosti staročeske stranke z ozirom na deželno in državno zakonodavstvo in avtonomijo. — Oboje sprejelo se je soglasno.

Drž. poslanca dr. Blažek in Březovský sta na zborovanju volilec v Pragi 31. marca poročala o svojem delovanju. Dr. Blažek vidi v odstopu grofa Thuna veliko zmago mladočeske stranke, dr. Březovský obsoja načrt volilne preosnove. Dr. Rašin ostro kritikuje postopanje Mladočehov gledé na volilno reformo. V borbi Mladočehov z gr. Thunom niso oni zmagali, vsaj ne pripadajo sedaj vladni večini. Grof Badeni isto tako prevara Čehe, kakor jih je grof Taaffe. Sprejela se je resolucija, da naj Mladočehi v tretjem čitanju glasujejo proti volilni preosnovi. — Dr. Kaizl govoril je na shodu v Karolinovem. Tudi tu pojavila se je močna opozicija proti postopanju večine v mladočeskem klubu. Dr. Kaizl povdarjal je, da Badenijev načrt razširi volilno pravo, in da bolj ustreza narodnostnim razmeram (?)

Ustřední Matice školská imela je 29. marca v mali dvorani Meščanske besede v Pragi svoj 15. obči zbor, katerega so se udeležili zastopniki Pražkega mesta in in predmestij ter mnogih narodnih društev. Prof. dr. Čelakovský opisal je delovanje Matičino v prošlem letu. Dohodki, ki so presežali četrto milijona gld., dokazujejo, kako živo se zanima ves češki narod za ta ustav, kako vé ceniti njegovo plodonosno delovanje. Velika pozornost obračala se je na šolstvo na Moravskem. Požrtovalnost grofa Pöttinga ustanovila je v Olomucu zavod za deklice. Na Moravskem je 80 občin v veliki narodni nevarnosti, in tem treba je pomagati. S pomočjo Matice osnovala so se na Moravskem tri srednje šole: gimnazija v Misteku, realka v Lipniku in viša trgovska šola v Brnu, za zadnji dve daroval je veletržec Pražki, ces. svetnik J. Neff, po 10.000 gld. Osnova gimnazije v Zabrezju odložila se je na 1896; hiša v ta namen kupila se je za 14.000 gld. Ljudske šole osnovala so se v Cibotinu in Terezinem, v Trutnovem razširila se je ondotna češka ljudska šola v toliko, da se je opustila društvena. V Couži pri Mostu otvoril se je otroški vrtec. V Bliževjem in Podsedicah ste se zgradile šoli. — V vsem bilo je dohodkov 250.161 gld. 23 kr., stroškov 249.439 gld. 45 kr. — Odvetnik dr. Perek iz Morav. Krumlova zahvalil se je imenom Moravanov in opisoval umetno germanizacijo, ki se doseza s tem, da so češke občine priklopljene nemškim in imajo nemške občinske zastope. Društveno imetje znaša koncem 1895: 281.326 gld. 74 kr. Koncem 1895 vzdrževala je Matica jedno osemrazredno gimnazijo z 2 paralelkama, 42 ljudskih šol s 111 razredi, 41 otroških vrtcev s 54 oddelki. V njene šole zahaja 10.047 učencev. Od Matice podpirane šole tu niso vštete. Vnovič bil je voljen predsednikom vseučiliški profesor dr. Čelakovský.

Ogerska. Proslava milenija. Ministerski preds. Banffy predložil je parlamentu zakon za dovolitev 4.850.000 gld., ki se porabijo v te svrhe: Peštanski historijski spomenik izgotovi se do 1902. leta; stal bo 802.640 gld., za milenij gotov bo le črtež. Sedem spomenikov v raznih mestih stalo bo 350.000 gld.; zanje položijo se za sedaj le temeljni kamni. Spomenik kralja Stepana v Budimu dogotovljen bo v 15 letih, a stal bo 300.000 gld. Muzej za lepe umetnosti rabi 3.200.000 gld. Za sedaj je o njem le „delovanje“ Pulszky-ja, ki bi imel nabaviti slike, a je denar izneveril in zapravil ter sedi sedaj v temnici. Za

400 osnovnih šol odrejenih je 198.000 gld. Veči del od njih bil je uže popreje gotov.

Ogerska banka za obrt in trgovino v Budimpešti ima letos čistega dobička 756.453 gld. ter razdeli 7% dividende.

Naučni minister dal je popisati, v smislu zakona o učiteljskih plačah, vse one konfesionalne šole, na katerih imajo učitelji manjšo plačo, nego je v zakonu določen minimum. Dokazalo se je to na 130 srbskih šolah. — Minister naložil je, da naj se nedostatek dopolni iz državnih sredstev. Srbski listi protivijo se temu, ker bi tako prišli učitelji v nekako zavisnost od vlade, ter zahtevajo, da se ta naredba odbije in nedostatek pokrije s prostovoljnimi doneski. V ta namen prirejena glediška predstava v Novem Sadu donesla je 250 gld.

Na Ogerskem provzročila je velik hrup dnevna zapoved polkovnika Ludovica-akademije, Czesnaka, izdana po nalogu domobrambenega ministra barona Fejervarya, ki zabranjuje domobranskim častnikom prisostvovati onim zborničnim sejam, v katerih se razpravlja o proračunu domobrambenega ministerstva. Listi pravijo, da je to nezakonito, a tudi bezpomembno, ker se iz časopisja zvedo natančno vse obravnave. Bar. Fejervary odgovoril je opoziciji, da prevzame vso odgovornost za prepoved, ker se ne strinja z disciplino, da bi častniki bili prisotni, ako opozicija napada in sramoti njih ministerstvo.

Za milenijske svečanosti doposlal je minister vnanjih poslov, grof Goluchowski Dunajskim zastopnikom vnanjih držav povabila k udeležbi.

Preiskava proti Pulszky-ju došla je do čudnega zaključka, da on ni izneveril ničesar, temveč da ni pravčasno podal računov. Preiskava, je li na umu bolen ali ne, še ni dovršena.

Konferencija o srbskih cerkveno-narodnih poslih bila je 26. marca v Budimpešti pod vodstvom min. prededs. Banffy-ja. Prisotni bili so ban grof Khuen Hederwary, minister Wlassics, patrijarh Branković in mnogi narodni zastopniki. Madjari hočejo Srbom cerkveno in s tem nacionalno avtonomijo skrčiti.

Ogerska in njene narodnosti. O tem napisal je brošuro baron Viktor Thorockay. Njemu je le v madjarski prevladi jamstvo za bodočnost, tlačenja drugih narodnostij noče pripoznati.

Milenijska razstava otvori se 2. maja v prisotnosti cesarja in vsega dvora. Isti večer je théâtre paré v dvorni operi. 3. in 4. maja bodo plesi, 5. maja bode soareja pri dvoru, in s tem zaključene bodo dvorne slavnosti. V juniju prideta cesar in cesarica v drugič v Budimpešto.

Hrvatska. Srbska akademiška mladina v Zagrebu izdala je v „Zastavi“ poziv proti obisku milenijske razstave.

Z Zagrebske univerze povodom demonstracij proti madjarski zastavi izključeni dijaki vpisali so se — po prestanem zaporu, — na Pražki češki univerzi. Vložili so pravila za hrvatsko dijaško društvo, katerih pa ni potrdilo namestništvo.

Srbija. Srbski kralj Aleksander odšel je 1. aprila iz Niša s posebnim vlakom v Solun, od tod na sultanovi jahti na sv. Goro, v samostan Hilendar, kjer ostane 2 dni. Obišče tudi ruski samostan na sv. Gori. Drugi velikonočni praznik odpotuje v Atene. Temu posetu pripisuje se velik političen pomen, — a stavlja se tudi v zvezo z namerjano ženitvijo z grško princezino. Kralj vrne se preko Trsta in Dunaja v Beograd.

V dan sv. Jurija izide v Belemgradu prva štev. „Bosansko-hercegovaškega glasnika“. List bode organ herce-

govskega emigranta Derviša bega Ljubovića. Izhajal bo v treh jezikih: srbskem, turškem in francoskem.

Novi metropolit prizrenski izdal je pastirski list, v katerem priporoča gojitev narodne srbske ideje in snovanje konfesionalnih šol v starej Srbiji.

Bolgarska. Bolgarske šole v Turčiji 1894. Bolgari živé ne samo v kneževini (3 $\frac{1}{2}$ milj.) nego tudi v Turčiji, (1.500.000), v Srbiji, (200.000) v Romuniji (200.000) in Rusiji (100.000), nekoliko tudi na Ogerskem in Hrvatskem (krog 40.000).

Carjigrajska konferencija velevlastij bila je v svoj čas pristala, da se osnuje velika avtonomna Bolgarija, in to vzdržala je Rusija v San Stefanskem miru 1878. Bolgari, imajoči to bodočnost pred očmi, mnogo žrtvujejo zlasti za bolgarske šole v Turčiji. — V Plovdivu izšla je knjižica z izvestjem bolgarskih šol v Turčiji za 1894 za kosovski, bituljski in solunski vilajet, ki imajo skupno 2.025.520 preb.; največ Bolgarov, potem Albancev in Srbov. — Ljudskih šol bolgarskih bilo je v kosovskem vilajetu 105 s 4208 dečki in 1149 dekletci, — v bituljskem 198 s 8136 dečki in 2846 dekleti — v solunskem 221 s 9897 dečki in 2261 dekletci. — Srednjih šol bilo je 12 v kosovem, 12 v bituljskem, 24 v solunskem vilajetu, skupej s 1401 dečki in 296 deklicami. — Skupej bilo je 693 učiteljev in 132 učiteljic. — V Solunu je 7 razredna bolgarska gimnazija z dvema pedagog. kurzoma, s 165 učenci; ženska gimnazija s 76 učenkami. Za učitelje potrosi se 678.792 frankov.

Knez Ferdinand bolgarski došel je v Carjigrad, kjer ga je sprejel sultan z vsemi dvorniki. Ko se je knez povrnil v svoje stanovanje, donesel mu je sultanov sin, princ Ahmet Efendi, dekoracijo Imtiaz. reda. Eksarh in poslanstvo ekumenskega patriarhata posetili so kneza.

Rusija. Kimail paša in sultanov adjutant Kenan beg došla sta 24. t. m. v Petrograd in bila sprejeta od osebja turškega poslanstva. Kimail paša donesel je ministru knezu Lobanovu red nišani el imtiaz.

Velevlasti. V Franciji je nastala izpremembra pri vladi, in Bourgois, dosedanji min. predsednik, sprejel je posle zunanjega ministerstva. Ta je izjavil, da prijateljski odnosi med Rusijo in Francijo niso bili nikdar boljši, nego sedaj. Iz tega je treba posnemati, da boste obe državi postopali i nadalje skupno tudi gledé egiptskega vprašanja, katero hoče Anglija rešiti po svoje, t. j. s tem, da bi si prisvojila Egipet in Sudan. V tej nameri je razvidna odškodnina, ki naj bi jo Anglija dobila za pomoč, katero hoče neki dajati Italiji z nagloma napravljeno ekspedicijo proti Dongoli. — Nemčija, kakor trdijo, je radi Italije in soglasne želje Avstro-Ogerske pritrdila temu, da more Anglija za omenjeno ekspedicijo porabljati rezervni zaklad, vloženi v blagajnici za egiptске dolgove. Iz te prijaznosti so poslužni listi izvajali, da členi trozveze si hočejo pomagati tudi črez določbe trozveznih pogodb, in da v posebnem slučaju bi Nemčija kazala svojo solidarnost z Avstro-Ogersko tudi tedaj, ko bi poslednja, n. pr. na Balkanu dosežala specialne interese, ne vključene v pogodbi centralnih velevlastij. Bismarckovo glasilo Hamburško pa odgovarja nato, da Avstro-Ogerska se nikakor ne more zanašati na tako oporo od strani Nemčije, kakoršno je poslednja izkazala sedaj Italiji. V obče trdijo veliko-nemški listi, da je Goluchowski delal nato, da bi kar možno približal Anglijo Nemčiji in v obče trozvezi. To pa da ni nikakor v interesu Velikonemčije, ker prijateljstvo z Anglijo bi le škodovalo kolonialni velikonomški politiki v Afriki, zajedno bi se zopet ohladilo

razmerje k Rusiji; vsled postopanja Goluchowskega pa da so se zopet povečala nasprotstva med Avstro-Ogersko in Rusijo. Proti taki zunanji politiki naše monarhije so tudi avstro-ogerski nemški nacionalni isti, ker se bojé, da bi Avstro-Ogerska izgubila na vplivu v balkanskih državah ter s tem slabila tudi nemško-nacionalni vpliv na Balkanu. V resnici so sedaj evropske razmere take, da je trozveza z Anglijo na jedni strani, Francija in Rusija pa na drugi strani.

Federalizem. Nemški, sosebno nacionalni listi nadaljujejo razpravljanje o federalizmu v Avstro-Ogerski in dokazujejo, da federalizem bi bil Nemcem celó na dobiček. Obsojajo dosedanje centralistiško politiko, ki ni dovedla do ciljev, ki so si jih stavliali nemškoliberalni centralisti. Nemškonacionalni listi, ki so bolj zmerni, radostno pričbujejo izjave, ki merijo na prestrojenje monarhije, t. j. na odstranjenje dualizma in vstvarjenje naravnega federalizma. Jediní nemškoliberalni listi se upirajo takemu stremljenju. Čim dalje prodira preverjenje med Nemci, da sedaj gospodujejo Madjari in Poljaki ter imajo zunanjo in notranjo politiko v rokah. Poljske liste uže straši samo razgovorjanje o federalizmu; njim seveda ugaja le sedanji federalizem, ki se zove dualizem.

Odbor podpornega društva za sloven. velikošolce na Dunaju objavlja v odgovor na „Slovenijino“ poslanico, da je prvotno predsednik „Slovenije“ dajal informacije o prosilcih. To pa otežkovalo je njegovo stališče, zlasti ako je bil sam med podpiranci. Ker pa se je osnovala „Danica“, in ker mnogo dijakov ne pripada nobenemu društvu, je „Slovenija“ prestala biti središče Dunajskih slovenskih velikošolcev, vsled tega se je sklenilo, od 1894/5 nikogar več vabiti k sejam. O „Slovenijanih“ pa se je odbor še nadalje informoval pri odbornikih, ki so zbirali prošnje. Ker so „Slovenijani“ želeli, da se zopet vabi predsednik k sejam, prišel se je odbor dogovarjati, in zjedini se v tem, da „Slovenija“ voli začetkom vsakega semestra dva oficijalna zastopnika, ki nista podpiranca, da zbirata prošnje in poročata o njih odborovemu poročevalcu „Podpornega društva“, ter da mora vsak „Slovenijan“ predati prošnjo le njenima zastopnikoma. — „Slovenija“ zahtevala je, da morata biti njena člana pri sejah prisotna; podporno društvo pa je prešlo na dnevni red črez to zahtevo.

To je bistro dolge poslanice, ki pa s svojimi postranskimi vdarci na „opozicijske vodje, predsedniške kandidate in predsednike“ ne doseže pomirjenja. — Obzalujejo, da se vnovič stvar tira v javnost, ker bi bilo pač najbolje, ako se vsa malenkostna stvar reši medsebojno v miru. Da je dijaštvo in „podp. društvo“, kakor pred leti, sedaj vnovič v nasprotju, ne koristi ni jednemu ni drugemu. Podporno društvo, ki se je po ideji porodilo iz „Slovenije“, mora pač v njej, ki ima 112 članov, videti poklicano zastopništvo dijaštva, ker proti njej kakih 6 Dančarjev ter ona približna dvajsetorica „divjakov“ izgine. Da pa se društvo ob delitvi podpor ne sme ozirati na nobene domače ali dijaške stranke, temveč le na vrednost in potrebo prosilčeve je pa tudi samo po sebi umevno. — z².

V Ljubljani namerja naučno ministerstvo postaviti spomenik Valvazorju pred deželni muzejem. Načrt izdelal je domačin, kipar A. Gangl, stvarnik Vodnikovoga spomenika.

V Levovu so 26. t. m. zaprli p. Stojalowskega pred vršenjem socijalistiškega shoda ter ga izročé Dunajski deželni sodniji.

Poljski rodoljub, dr. Stanislav Staševič, kopeljski zdravnik v Karlovih varih, ki je uže lani daroval 10.000 gld. za Tešinsko gimnazijo, poklonil je zopet 10.000 marek Poljakom v Prusiji, da jim pomore v borbi proti germanizaciji.

Odgovor „Tovariševemu“ popravku. V „Slov. Svetu“ konstatoval sem samo, kar se je obče mislilo, in o čemur, kakor sem zvedel slučajno, je bil tudi pisatelj razprave uverjen. Uredništvo ni ne pisatelja, ne čitateljev obvestilo, zakaj je za več mesecev pretrgal spis. Uredništvo „U. T.“ je molčalo na „Slovenčev“ napad, — dasi je bil

urednik napadan tudi osebno. Ni zavrnilo trditve kritika, pač pa prenehalo z nadaljevanjem članka; ali nismo povsem opravičeni misliti „Qui tacet, consentire videtur“? Možno, da se je premislilo sedaj ter prične z zopetno objavo; da tega ni moglo storiti uže popreje radi nedostajanja prostora, je prazen izgovor. Konstatovati moramo le, da je uredništvo z vsemi spisi, katere prinaša sedaj, pričelo uže v 1. števil. vspored s spisom drd. Borštnika „K šolski higijeni“, ter da je razun tega objavilo še na novo: Poklukar. O učiteljskih nameščajnih, v 3. števil. — Ali, kaj in kedar se je kaj o tisku naročilo v tiskarni, pa javnosti pač ni možno vedeti, in je tudi nič ne briga.

Tako, gospoda, dokazana je opravičenost moje opazke in zloraba §. 19. tisk. zak. pri njenem preklicu. Medicus.

KNJIŽEVNOST.

„Jezerkinje.“ Spjeval ih Ivan Trnski. U Zagrebu. Tisak Antuna Scholza. 1896. Str. 32. Motto pesmicam te knjizice je: „Divna li su, divna Plitvička jezera. Njim dorasla nema kista niti pera.“ V prozi in pesmi je Trnski l. 1893 priobčil knjižico pod naslovom: „Plitvička jezera.“ O stvari izpregovorimo prilično posebe, slavnemu I. Trnskemu, ki nas, v visokih svojih letih, oduševljuje za prirodne lepote slovenske zemlje, tu krasote „Plitvičkih jezer“, pa bode Slovanstvo hvaležno tudi v tem pogledu. „Lublani.“ Česti spisovatele Slovincem. Krasi almanah, ki je izšel pod uredništvom pesnika Vrchlickega z uvodno pesmijo Dvořaka, prinaša prispevke večinoma vseh priznanih literatov čeških. Cena 90 kr. v prid ponesrečenem Slovincem.

„Právodce po Slovensku.“ Sestavil dr. Fr. Sláma. 4 gld. 20 kr. Lep vodnik potnikom po Slovaškem in na Tatru.

„Krytika.“ V Krakovem prične s 1. aprilom pod tem imenom izhajati socijalni, znanstveni in književni mesečnik, kot organ mladih pisateljev poljskih.

Ca Bezoza graza. Zbirka povestij iz Belgrajskega življenja. Napisal Karapančič, ilustriral Stojan Titelbach, sin znanega srbskega umetnika Vladimira Titelbacha.

Перенеска Н. К. Грота съ П. А. Плетневымъ. Издава под редакцією К. Я. Грота, орд. профессора Импр. Варшавскаго университета. Томъ I. съ приложениемъ портретовъ Грота и Плетнева. С.-Петербургъ 1896. Стр. XV + 702, 8°. Цѣна 3 руб. S tem zvezkom se je pričelo važno izdanje o dopisovanju, pismih, razpravah, člankih itd. pokojnega velikega učenjaka Jakoba Karloviča Grotta. Car Aleksander III in sedanji car Nikolaj II sta podelila svojo podporo to izdanju, katero je pod pokroviteljstvom velikega kneza Konstantina Konstantinoviča. Ta I. knjiga obseza dopisovanje obeh učenjakov Grotta in Pletneva (osebno od l. 1840—1853). Izdanje je znamenito v zgodovinskem, literarnem in pravstvenem pomenu. I. knjiga osvetljuje sosebno odnose rusko-finske, ker Grot je tedaj bil prof. Heljsingforskega vseučilišča za ruski jezik, literaturo in historijo.

Opomnja upravnistva. S to (10.) št. pričena drugo četrtletje „Slov. Sveta“; vabimo torej na ponovljenje naročnine in k pristopu novih naročnikov. Po tednjim moremo postreči še z vsemi letošnjimi številkami. Tudi v II. četrtletju pridejo zanimive in važne razprave n. vrs. o. Tiste, ki so nam kakor si bodi kaj na dolgu, prosimo vljudno, da izpolnijo svojo dolžnost; opozarjamo jih, da drugače so njim in nam sitnosti, združene s stroški, neizogibne.

Somišljenikom in prijateljem našim pa se i nadalje priporočamo, da blagohotno širijo „Slov. Svet“ med rojaki, katerih je izobraženih mnogo tudi v tujini. Tudi letos smo zasledili, da kljub devetletnemu izhajanju lista tu in tam, sosebno pa na tujem, slovenski rojaki ne poznajo „Slov. Sveta“, a kedar ga dobé, ga radi čitajo.

Stare letnike imamo še na prodaj, od l. 1888 do 1894 po 2.50 gld., od l. 1895 pa po 3.50 gld. s poštnino vred.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 5., 15. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 12 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljske in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 16 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse Nr. 5.